

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra managementu

Vybrané problémy práva mezinárodního obchodu
Bakalářská práce

Autor: Kornélia Parászka
Studijní obor: Ekonomika a management
Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Ledvinka, Ph.D.

Hradec Králové

březen 2023

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne

Kornélia Parászka

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat Mgr. Tomášovi Ledvince Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a odborný dohled. Děkuji také paní Věře Žabokrtské za pomoc při gramatické kontrole práce.

Anotace

V této době velká část podniků spojuje svůj obchod se zahraničními subjekty. Proto je tato práce věnována právu mezinárodního obchodu, tedy určením místa tohoto právního odvětví v právním řádu, popisem hlavních pramenů a jejich praktického využití v podnikatelské činnosti. Tato bakalářská práce pomůže lépe porozumět právním procesům v právu mezinárodního obchodu pro legální a zákonný průběh podnikatelské činnosti. Také pomocí rozhovorů bylo hodnoceno praktické využití právních prostředků v již fungujících firmách zabývajících se mezinárodním obchodem. Dále jsou charakterizovány mezinárodní organizace, které regulují nebo podporují mezinárodní obchod, jejich role a působnost. Neméně důležitá část je věnována finančním transakcím v mezinárodním obchodě: jejich druhům a rozdílům, rozsahu použití. V práci jsou také popsány postupy a varianty jednání při vzniku sporů v procesu mezinárodního obchodu.

Annotation

Title: Selected problems of international trade law

Currently, many companies combine their business with foreign entities. Therefore, this bachelor thesis is devoted to the law of international trade, i.e., determining the place of this legal section in the legal order, describing the main sources and their practical use in business activities. This bachelor thesis will help to better understand the legal processes in the law of international trade for the legal and lawful course of business activity. Also, with the help of interviews the practical use of legal means in already functioning companies dealing with international trade was evaluated. Furthermore, international organizations that regulate or support international trade, their roles, and their scope are characterized. An equally important part is devoted to financial transactions in international trade: their types and differences, and scope of use. The bachelor thesis also describes procedures and variants of negotiations when disputes arise in the process of international trade.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Cíl práce a metodika	3
3. Pojem, předmět a zásady práva mezinárodního obchodu	5
3.1 Pojem a postavení práva mezinárodního obchodu v systému práva.....	5
3.2 Předmět práva mezinárodního obchodu.....	6
3.3 Subjekty práva mezinárodního obchodu.....	7
3.4 Objekty práva mezinárodního obchodu	9
3.5 Základní zásady práva mezinárodního obchodu	10
3.6 Systém práva mezinárodního obchodu	12
Závěry k této části	12
4. Prameny práva mezinárodního obchodu.....	14
4.1 Pojem, systém a klasifikace pramenů práva mezinárodního obchodu	14
4.2 Mezinárodní obchodní zvyklosti.....	15
4.3 Mezinárodní právní akty mezinárodních organizací	16
4.4 Mezinárodní obchodní dohody	17
4.5 Soudní precedenty mezinárodních arbitrází.....	18
4.6 Vnitrostátní právní předpisy země.....	19
Závěry k této části	20
5. Úmluvy v mezinárodním obchodním právu.....	21
5.1 Pojem a klasifikace nejpodstatnějších úmluv v mezinárodním obchodování	21
5.2 Úmluvy o mezinárodní koupi a prodeji zboží.....	22
5.3 Úmluvy o finančních transakcích a zprostředkování obchodu.....	23
5.4 Úmluvy o přepravě zboží různými druhy dopravy	26
Závěry k této části	30
6. Mezinárodní obchodní organizace.....	31
6.1 Koncepce a formy mezinárodní obchodní a ekonomické spolupráce.....	31
6.2 Univerzální mezinárodní organizace.....	31
6.3 Regionální mezinárodní organizace.....	33
Závěry k této části	36
7. Právní úprava mezinárodního finančního zúčtování	37
7.1 Pojem a typy mezinárodního zúčtování	37
7.2 Pojem a typy akreditivu	37
7.3 Pojem a druhy inkasa.....	39
7.4 Bankovní záruka	39

7.5	Mezinárodní platební systémy	40
	Závěry k této části	41
8.	Právní úprava obchodních vztahů v EU	42
8.1	Obchodní právo Evropské unie	42
8.2	Právní nástroje obchodní politiky EU	42
	Závěry k této části	44
9.	Právo Světové obchodní organizace (WTO), organizační struktura	45
9.1	Historie WTO (GATT)	45
9.2	Organizační struktura WTO	45
9.3	Hlavní dohody WTO	46
	Závěry k této části	47
10.	Řešení mezinárodních obchodních sporů	48
10.1	Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů	48
10.2	Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů v soudním řízení	48
10.3	Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů v rozhodčím řízení	49
10.4	Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů v rámci dohod WTO	50
	Závěry k této části	51
11.	Praktická část	52
11.1	Analýza dat získaných z polostrukturovaných rozhovorů	52
11.2	Příklad vyřešení krizové situace v mezinárodním obchodě pomocí mezinárodní spolupráce	55
12.	Závěry a doporučení	57
13.	Seznam použité literatury	60

1. Úvod

Dnes jedním z hlavních faktorů, které ovlivňují ekonomický vývoj každé země je mezinárodní ekonomická spolupráce. Ve světě existuje více než 200 velkých a malých nezávislých států. Každý z nich prosazuje svou vlastní politiku, vytváří vlastní ekonomiku a zároveň vstupuje do nejrůznějších mezinárodních vztahů, včetně obchodu. Žijeme v prostředí, kde roste internacionalizace světové ekonomiky, roste vzájemná závislost ekonomického rozvoje jednotlivých zemí a ekonomických regionů. To vyžaduje, aby každá země zvážila, porovнала své přístupy s přístupy jiných států a v případě potřeby je koordinovala prostřednictvím společných rozhodnutí svých právních a vládních organizací. Myslím, že jen cestou harmonizace můžeme dospět ke světové ekonomice, která by sloužila především podnikatelům, jejich zájmům a potřebám.

Aktivní rozvoj mezinárodních obchodních vztahů přispívá nejen k růstu hospodářského potenciálu země, růstu hrubého domácího produktu, ale umožňuje také udržovat a posilovat klidné vztahy, zmírňovat mezinárodní napětí, vytvářet systém mezinárodní ekonomické bezpečnosti. Například, po druhé světové válce založily Německo, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Francie a Itálie Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO). Cílem bylo spojit evropské zdroje na výrobu oceli a uhlí, což mělo podle názoru zakladatelů zabránit další válce v Evropě.

V procesu mezinárodní obchodní spolupráce (ale i spolupráce v jiných oblastech) mezi státy, jejich skupinami, mezinárodními organizacemi a dalšími účastníky vznikají, mění se (nebo zanikají) určité vztahy, které vyžadují odpovídající dohody a regulaci. Nástrojem – prostředkem k tomu slouží právní normy, jejichž systémem je právo mezinárodního obchodu.

Relevance – vývoj mezinárodního obchodu ve světové ekonomice je nedílnou součástí systému mezinárodních právních vztahů. To je dáno růstem exportně – importních operací ve světě, které se staly běžnou praktikou každodenního života. Rozvíjí se sféra služeb v mezinárodních vztazích – velkoobchod a maloobchod (včetně elektronického obchodu), doprava a tranzit. Jsou uzavírány smlouvy na pojišťovací a reklamní služby, finanční úvěrové a směnné smlouvy. Domnívám se, že pouze při koordinovaném postupu právní regulace a zahraniční obchodní politiky v mezinárodním obchodování je možné překonat eskalaci nesouladů v této oblasti. Při obchodních operacích je nesmírně důležité zajistit zachování práv a povinností všech stran. V tomto případě musí subjekty využít nejen legislativní akty svých zemí, ale i mezinárodně právní akty, které byly v jejich státech ratifikovány a vztahují se k předmětu dané smlouvy. Tato problematika současné právní úpravy a praktického využití těchto pravidel

je aktuální pro lidi, kteří plánují pracovat ve sféře mezinárodního obchodování. Z toho důvodu je pro mě důležité porozumět, analyzovat a strukturalizovat informace na toto téma.

Objektem výzkumu je vývoj právní regulace mezinárodního obchodu, jeho teoretické, metodologické a praktické aspekty.

Struktura práce – se skládá z úvodu, třinácti oddílů, závěru, seznamu použité literatury. V prvních částech se čtenář seznámí se základními teoretickými pojmy, které jsou nutné pro porozumění tématu bakalářské práce. Dále jsou charakterizovány hlavní prameny práva mezinárodního obchodu, mezinárodní úmluvy a organizace, jejich činnost a úloha v praktické aplikaci. Praktická část práce obsahuje analýzu skutečného využití teoretických základů a konkrétních právních aktů při činnosti několika obchodních společností, souvisejících s mezinárodním obchodem na základě rozhovorů.

2. Cíl práce a metodika

Cílem práce je zhodnotit úroveň právní úpravy vztahů v oblasti mezinárodního obchodu (na základě množství států, které se účastní mezinárodních organizací a jejich role v těchto organizacích, a také na základě pokrytí předmětů právních vztahů). Dále je práce zaměřena na rozsah praktického využití mezinárodních právních norem v právním prostředí států. Podle hlavního cíle jsou stanoveny další dílčí jednotlivé cíle:

- popsat povahu a teorii práva mezinárodního obchodu v systému práva;
- analyzovat dynamiku vývoje a současné metody regulace mezinárodního obchodu;
- určit význam mezinárodních organizací v právní regulaci mezinárodního obchodu;
- popsat a analyzovat typy právní úpravy mezinárodních ekonomických vztahů ve sféře finančního zúčtování;
- definovat podstatu regulace obchodování mezi zeměmi EU;
- popsat základní fáze procesu řešení sporů v mezinárodním obchodu;
- zhodnotit praktickou úlohu nařízení upravujících mezinárodní obchod v podnikatelském prostředí.

Výzkumné otázky jsou:

- Zda existující právní normy, které regulují právní a ekonomické vztahy v rámci mezinárodního obchodu představují komplexní právní úpravu?
- Jak často vybrané právní subjekty, v rámci této studie, respektive jejich právní oddělení, využívají při obchodování a řešení svých problémů mezinárodní právní předpisy?
- Jaká je tendence harmonizace norem pro mezinárodní obchod a tendence účasti různých států v mezinárodních organizacích?

Metodologie výzkumu – metodologická východiska výzkumu tvoří následující empirické a teoretické metody.

V první části při odhalení podstaty a při stanovení teoretických a metodologických aspektů role práva mezinárodního obchodu byly použity metody interpretace, deskripce a analýzy.

Interpretace – metoda vědeckého poznání zaměřená na pochopení vnitřního obsahu interpretovaného předmětu prostřednictvím zkoumání jeho vnějších projevů textu. Slouží k pochopení jeho významu a také interpretace právní úpravy zaměřené na objasnění skutečného

obsahu norem za účelem usnadnění jejich praktické realizace. Při výzkumu byla obšírně aplikovaná lingvistická metoda cestou rozboru práce českých, ukrajinských, ruských a anglických vědců.

Byla použita metoda rozboru teorie a koncepce práva mezinárodního obchodu a právních metod regulace mezinárodního obchodu, formovaných v systému vědeckého výzkumu mezinárodních vztahů. Teoretickým základem práce byla také literární rešerše domácích i zahraničních vědeckých prací souvisejících s tímto tématem. Také v oblasti mezinárodního práva obecně, zkoumání statutárních dokumentů mezinárodních organizací a mezinárodních úmluv.

Deskripce – ve formě popisné definice, charakterizace jednotlivých objektů pomocí obecných pojmů (jména, vlastnosti a vztahy). Tato metoda umožnila popis pojmů předmětné oblasti v jednoznačné, formalizované podobě.

V praktické části práce, v procesu výzkumu světové zkušenosti právní regulace mezinárodního obchodu, velkou roli sehrála empirická metoda polostrukturovaných rozhovorů a obsahová analýza dat z rozhovorů s právníckými subjekty.

Polostrukturované rozhovory, pro které bylo uskutečněno rozhodnutí o výběru jedinců s následujícím kontaktováním těchto podnikatelů. V rámci sběru dat byla zachována anonymita respondentů. Byla uvedena jenom základní kritéria (velikost podniku, sféra podnikání). Rozhovory byly prováděny formou verbální komunikace se subjekty, které propojují svou činnost s mezinárodním obchodem. Tématem rozhovorů bylo využití norem mezinárodního obchodního práva v praxi.

Obsahová analýza dat – zahrnuje rozbor obsahu záznamu určité komunikace. Obdržená data z rozhovorů jsou v podobě částečného přepisu, poznámek a dalšího zobecnění informací. Stanovení pravidelností nebo jejich absence. Tato analýza naplnila stanovené výzkumné cíle.

3. Pojem, předmět a zásady práva mezinárodního obchodu

3.1 Pojem a postavení práva mezinárodního obchodu v systému práva

Pro postupnou analýzu a pochopení tématu této práce je nutné nejprve určit místo mezinárodního obchodního práva v právním řádu. Existuje několik pojetí práva mezinárodního obchodu. Saloid (2020) rozlišuje čtyři základní přístupy vymezení místa práva mezinárodního obchodu v systému práva. První koncept, klasický, uvádí, že právo mezinárodního obchodu je dílčím odvětvím mezinárodního ekonomického práva, které je odvětvím mezinárodního práva veřejného. Jediným předmětem je zde vztah jenom mezi veřejnoprávními subjekty. Na tento koncept, podle autora, navazují G. Schwarzenberger, J. Brownlee (Velká Británie), P. Verloren van Themaat (Nizozemí), W. Levy (USA), P. Weil (Francie), P. Picone (Itálie), V. Lisovský (Rusko).

Podle druhého, rozšířeného pojetí, je právo mezinárodního obchodu považováno za dílčí odvětví ekonomického práva a odvětví veřejného práva. Zastánci této koncepce se domnívají, že právo mezinárodního obchodu upravuje veřejné i soukromé obchodní vztahy obchodní povahy přesahující jeden stát a upravuje je nejen mezinárodními, ale i národními normami.

Podle třetí koncepce je právo mezinárodního obchodu komplexním nezávislým odvětvím, které má svůj zvláštní předmět regulace.

Zastánci čtvrté koncepce považují právo mezinárodního obchodu za nedílnou součást mezinárodního práva soukromého a národního soukromého práva.

V této práci právo mezinárodního obchodu je analyzováno podle druhé, rozšířené koncepce.

Nejdřív je nutno definovat pojetí mezinárodního ekonomického práva. Dle Rozehnalové (2021) „*Odvětví mezinárodního práva veřejného, které se zabývá ekonomickými vztahy mezi subjekty mezinárodního práva veřejného a regulací jejich činnosti, která má následně vliv na jednání subjektů provádějících vlastní obchodní transakce, je nazýváno mezinárodním právem ekonomickým*“.

Dále Rozehnalová (2021) rozlišuje mezinárodní ekonomické vztahy neboli mezinárodní obchodní vztahy na třech úrovních:

- vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi, nebo mezi mezinárodními organizacemi navzájem. Jsou regulované mezinárodním veřejným právem.

- vztahy mezi státy a subjekty na jeho území. Jsou upravené vnitrostátním veřejným právem.

- vztahy mezi obchodníky z různých států, vystupující jako subjekty práva soukromého. Jsou primárně regulované mezinárodním právem soukromým.

Poláček (2017) uvádí, že právo mezinárodního obchodu je účelový soubor právních norem různých právních odvětví různého původu, který spojuje jejich společný účel, kterým je úprava právních vztahů vyplývajících z mezinárodního obchodu a mezinárodních ekonomických vztahů obecně. A také nelze jej považovat za samostatné právní odvětví, jelikož právo mezinárodního obchodu zahrnuje předpisy různého druhu: finanční právo, obchodní právo, občanské právo, mezinárodní právo soukromé, mezinárodní smlouvy a právo EU.

Z ohledu na výše uvedené můžeme definovat právo mezinárodního obchodu jako soubor právních norem v součásti mezinárodního ekonomického práva, které regulují soukromé i veřejné vztahy vznikající v oblasti mezinárodního obchodování.

3.2 Předmět práva mezinárodního obchodu

Z uvedeného vyplývá, že předmětem regulace práva mezinárodního obchodu jsou právní vztahy vznikající v souvislosti s mezinárodním obchodem v mezinárodní veřejné a soukromé sféře. Mezinárodní ekonomické právo je dílčím odvětvím mezinárodního práva veřejného. Jelikož mezinárodní obchod je užší pojem než mezinárodní ekonomické vztahy, tak i právo mezinárodního obchodu pokrývá užší rozsah právních vztahů než mezinárodní ekonomické právo. Lze však roztrždit tyto vztahy do dalších částí. Mirošničenko (2021) rozlišuje tři hlavní skupiny vztahů v oblasti předmětu práva mezinárodního obchodu.

- skupina právních vztahů mezi subjekty mezinárodního obchodu (právní osoby soukromého práva a právnické osoby veřejného práva) vznikající při přechodu zboží nebo služeb přes státní hranice;
- skupina právních vztahů mezi subjekty mezinárodního obchodu vzniklé po překročení hranice dovážejícího zboží související s prodejem a distribucí tohoto zboží na trhu;
- skupina právních vztahů mezi veřejnoprávními subjekty mezinárodního obchodu o pohybu zboží na makroúrovni obchodních bilancí, a zajištění mezinárodních obchodních předpisů.

Sergijenko (2012) rozlišuje jenom dvě hlavní kategorie právních vztahů vznikajících v procesu mezinárodního obchodování:

- právní vztahy mezi subjekty mezinárodního obchodu vzniklé při překračování zboží nebo služeb při překračování státních hranic;
- právní vztahy mezi subjekty mezinárodního obchodu, které vznikají po překročení hranice zbožím a týkají se prodeje, distribuce a hospodářské soutěže tohoto výrobku na vnitrostátním trhu.

3.3 Subjekty práva mezinárodního obchodu

Pro další rozbor předmětu této práce je nutno určit subjekty mezinárodního práva soukromého. Mirošničenko (2021) navrhuje klasifikaci subjektu podle typu vztahu ve kterém oni existují:

- veřejnoprávní vztahy dělí subjekty na: státy; mezinárodní organizace; samostatné celní území;
- vztahy soukromoprávní povahy dělí je na: fyzické osoby; právnické osoby včetně nadnárodních korporací; státy.

Je důležité definovat všechny subjekty práva mezinárodního obchodu. Scheu (2019) definuje stát, jako subjekt mezinárodního práva *"politickou jednotku, která je uznaná ostatními státy, má své území a obyvatelstvo a disponuje suverenitou, tj. základním právem samostatně rozhodovat o svých vnitřních a vnějších záležitostech"*. Stát jako subjekt práva mezinárodního obchodu může vystupovat jak v ekonomických vztazích mezistátní povahy, tak i ve vztazích soukromého práva. V druhém případě stát nebo jeho orgán vstupují ve vztahy při organizování společných projektů se soukromými zahraničními právnickými osobami a jednotlivci. Účast státu v soukromoprávních vztazích může mít i formu koncesní smlouvy, smlouvy o těžbě nerostů atp. Rozehnalová (2021) označuje, že pro mezinárodní ekonomické právo je důležité třídit státy na rozvinuté a rozvojové.

V kontextu intenzivního rozvoje různých ekonomických vazeb je důležitá ekonomická činnost různých mezinárodních organizací, v důsledku čehož se ony stávají subjekty práva mezinárodního obchodu. Podle charakteristiky mezinárodní organizace v práci Rozehnalové (2021), můžeme vymezit následující vlastnosti daného subjektu:

- relevantně trvalá entita;
- založena mezinárodněprávním aktem (mezinárodní smlouva, statut organizace);
- má vlastní orgány, jedná vlastním jménem;
- slouží k naplnění určitých cílů.

Podle Opryško (2014) mezinárodní organizace můžeme třídit na:

- podle původu: mezivládní (Světová obchodní organizace); nevládní (Mezinárodní obchodní komora).
- podle území kde působí: univerzální (United Nations Commission on International Trade Law); regionální; subregionální (Organizace zemí vyvážejících ropu).
- podle podmínek nebo možnosti členství: otevřené (United Nations Commission on International Trade Law); uzavřené (NAFTA); polootevřené (EU); polouzavřené (Světová obchodní organizace).
- podle předmětu regulace: obecné působnosti; zvláštní oborové působnosti.
- z povahy pravomocí: mezistátní; nadnárodní.

Samostatné celní území je celní území, na které se vztahují určité tarify a jiná opatření pro regulace obchodu, to znamená, území, na kterém působí jednotný celní kodex a je vedeno jednotné statistické účetnictví zahraničního obchodování. Ve článku XII Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) je řečeno: „*Každý stát nebo samostatné celní území, mající plnou autonomii ve vnějších ekonomických vztazích a v dalších otázkách, upravených v této Dohodě a Mnohostranných obchodních dohodách, bude moci přistoupit k této Dohodě za podmínek, které budou dohodnuty mezi ním a WTO*“. Takže můžeme s jistotou mluvit o samostatných celních územích jako o subjektu práva mezinárodního obchodu. Z výše uvedeného můžeme určit dvě věci. Zaprvé – právo WTO jasně rozlišuje stát a samostatné celní území, za druhé – takové území musí odpovídat uvedeným požadavkům. Tyto požadavky splňují zejména Tchaj-wan, Penghu, Kinmen, Hong Kong, Macao. Nicméně, když takové zóny provádí zahraniční ekonomickou činnost, jsou stále pod vlivem politiky těch států, ke kterým patří.

Pojem fyzická osoba označuje jednotlivce jako subjekt práva a používá se v různých oblastech práva, včetně mezinárodního práva. V právu mezinárodního obchodu označuje osobu, která je samostatným podnikatelem zabývajícím se zahraničně obchodní činností nebo spotřebitelem zahraničního zboží.

Podle občanského zákoníku § 20 je právnická osoba definována jako: „*organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou*“. V mezinárodním obchodním právu hovoříme o soukromých právnických osobách zabývajících se mezinárodním obchodem. Pod pojmem státní příslušnost právnické osoby se rozumí příslušnost právnické osoby k určitému státu. Tato kategorie se

používá k rozlišení mezi vlastními domácími a zahraničními společnostmi. V poslední době však získal popularitu jiný typ – nadnárodní korporace.

Nadnárodní korporace jsou soukromé právnické osoby, které provádějí mezinárodní výrobu průmyslových a jiných výrobků pro další prodej, většinou na několika světových trzích na základě přímých zahraničních investic a mají přímou kontrolu nad svými zahraničními částmi. Lze zmínit definici Malenovského (2014), který označuje nadnárodní korporace jako „*transnacionální společnosti ... sdružení výdělečně zaměřených podniků, která rozvíjejí hospodářskou činnost na území více států*“. Podle Návrhu Norem o odpovědnosti nadnárodních společností a ostatních obchodních společností v oblasti lidských práv, které zpracovala Podkomise pro podporu a ochranu lidských práv podřízená Komisi pro Lidská práva OSN, jsou nadnárodní korporace definovány v článku I, jako: „*ekonomické entity operující ve více než jedné zemi, nebo seskupení ekonomických entit operujících ve dvou a více zemích – bez ohledu na jejich právní formu, ať už v zemi jejich sídla či v zemi jejich aktivity, ať už řízené individuálně či kolektivně.*“ V dnešní globalizované ekonomice nadnárodní korporace, či pobočky se nacházejí v různých zemích světa, hrají důležitou roli. Podle Holmana (2016) této korporace zajišťují 50 procent světové průmyslové produkce a produkuje 70 procent celosvětových obchodních operací. Mezi nadnárodní korporace patří nejen velké výrobní koncerny, ale také nadnárodní banky, telekomunikační pojišťovny, investiční a penzijní fondy.

3.4 Objekty práva mezinárodního obchodu

Primárním objektem jakéhokoliv práva jsou práva k věcem nebo převody daných práv. Sekundárním objektem práva mezinárodního obchodu jsou komodity, suroviny nebo průmyslové výrobky, pracovní služby, peníze, cenné papíry, práva duševního vlastnictví, určené pro mezinárodní nákup, prodej nebo jiné obchodní smlouvy. Dále navrhuji vlastní, zobecněné definice objektů těchto právních vztahů.

Zboží je hlavním objektem mezinárodního obchodu. Je to předmět hmotného světa v přirozeném stavu, tedy z přírodního prostředí nebo v recyklované formě.

Peníze jsou ekvivalentem směnné hodnoty platebního prostředku, nebo jsou předmětem dohod při nákupu a prodeji cizí měny. Vlastnosti: universálnost, maximální obrat, konvertibilita.

Cenné papíry – dokumenty stanovené formy s příslušnými údaji osvědčujícími peněžní nebo jiná majetková práva, určuje vztah mezi emitentem cenného papíru (osobou, která cenný papír vydala) a osobou oprávněnou k cennému papíru a zajišťuje plnění povinností vyplývajících z těchto cenných papírů, jakož i možnost převodu práv k cennému papíru.

Výsledky tvůrčí činnosti je výhradní právo fyzické nebo právnické osoby na výsledky takové činnosti a zrovnoprávněného s ním zboží.

Práce a služby – jsou uskutečněné formou smluv o provedení práce, smluv o poskytování služeb.

3.5 Základní zásady práva mezinárodního obchodu

Zásady mezinárodního obchodu jsou formulovány v mnoha mezinárodních právních aktech. Zejména závěrečný akt Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) od 15. června 1964 obsahuje poměrně dlouhý seznam. Dachno (2009) popisuje některé z nich:

- Obchodní vztahy jsou založeny na respektování principu suverénní rovnosti a nevměšování do vnitřních záležitostí jiných států.
- Předcházení diskriminaci, ke které může docházet v důsledku toho, že státy patří do různých socioekonomických systémů.
- Každá země má suverénní právo na volný obchod s ostatními zeměmi.
- Hospodářský rozvoj a sociální pokrok by se měly stát společným cílem mezinárodní spolupráce, přispět k posílení mírových vztahů mezi zeměmi.
- Národní a mezinárodní hospodářské politiky by měly být zaměřeny na dosažení mezinárodní dělby práce v souladu s potřebami a zájmy rozvojových zemí a světa obecně.
- Mezinárodní obchod by se měl řídit pravidly vedoucími k hospodářskému a sociálnímu pokroku.
- Expanze a komplexní rozvoj mezinárodního obchodu závisí na přístupu na trh a ziskovosti vyvážených komodit.
- Mezinárodní obchod by měl být oboustranně výhodný a měl by být veden způsobem nejvyšších výhod a neměla by být přijímána žádná opatření, která by poškozovala obchodní zájmy jiných zemí.
- Vyspělé země, které se účastní regionálních ekonomických skupin by měly udělat vše, co je v jejich silách, aby zajistily, že nepoškodí nebo nepříznivě neovlivní šíření jejich dovozu ze třetích zemí, zejména v rozvojových zemích.
- Mezinárodní obchod by měl podporovat rozvoj regionálních ekonomických skupin, integraci a další formy hospodářské spolupráce mezi rozvojovými zeměmi.

- Mezinárodní instituce a rozvojové země by měly zvýšit příliv mezinárodní finanční, technické a ekonomické pomoci, aby posílily a podporovaly příjmy rozvojových zemí z vývozu a jejich úsilí o urychlení hospodářského rozvoje.
- Velká část peněz uvolněných z odzbrojení by měla jít na ekonomický rozvoj rozvojových zemí.
- Vnitrozemským státům by měly být poskytnuty co největší příležitosti k překonání účinků vnitrozemského obchodu na jejich obchod.
- Plná dekolonizace v souladu s deklarací OSN o udělení nezávislosti koloniálním zemím a národům je nezbytnou podmínkou hospodářského rozvoje a výkonu suverénních práv zemí na přírodní zdroje.

Zásady práva mezinárodního obchodu zahrnují také zásady vyplývající z GATT a cílů WTO, zejména:

Princip liberalizace v mezinárodním obchodu. Podle dohod WTO státy – členové se zavazují odstranit překážky obchodu a zajistit postupné snižování uplatňovaných cel.

Princip výhradní celní ochrany a princip zákazu netarifních překážek podle GATT uvádí, že členové WTO proto mohou omezit přístup na vnitrostátní trh pouze prostřednictvím celních sazeb, které nejméně poškozují mezinárodní obchod. Princip zákazu netarifních překážek obchodu je zakotven i v GATT a zakazuje všechny netarifní překážky, včetně kvantitativních omezení (kvót). Tarify, které jsou předmětem jednání o tarifech, jsou zahrnuty v dokumentech organizace a jsou považovány za povinné. Jakékoli další nepovolené zvýšení celní sazby nad tuto úroveň je porušením práva WTO.

Zásada nediskriminace. Tento princip je zásadní, protože slouží k dosažení hlavního cíle mezinárodního obchodu – efektivní alokaci zdrojů. Tento princip znamená, že dovozci nesmějí diskriminovat různé země, které jim vyvážejí podobné zboží, a musejí jim proto poskytovat stejné podmínky. Po vstupu na tuzemský trh musí dovozce nadále nediskriminovat dovážené zboží ve vztahu k podobnému vnitrostátnímu zboží.

Princip vzájemnosti. Vstupem do GATT stát získává právo využívat všech celních úlev, ale musí také nabídnout ostatním státům snížení jejich vlastních celních sazeb.

Princip legitimní ochrany národních trhů. Podle dohod státy členové WTO mají právo na ochranu své ekonomiky ve výjimečných případech a pouze za určitých podmínek kompenzace, která může být způsobena nadměrným legitimním dovozem, a zde stát má právo uplatňovat antidumpingová a vyrovnávací opatření na ochranu před nelegálním dovozem.

3.6 Systém práva mezinárodního obchodu

Existuje několik přístupů k systému práva mezinárodního obchodu. Jeden z nich definuje, že toto odvětví se skládá ze samostatných institucí, které regulují různé části právních vztahů. Mirošničenko (2021) definuje tyto složky:

- pojetí a systém mezinárodního obchodního práva;
- právní zásady mezinárodního obchodu;
- systém subjektů, které plní funkce řízení mezinárodního obchodu;
- mezinárodní organizace v oblasti mezinárodního obchodu,
- mezinárodní obchodní smlouvy a dohody;
- mezinárodní právní úprava smluv v oblasti zahraničního obchodu;
- mezinárodní právní režim obchodních přístavů;
- mezinárodní právní režim námořních, železničních, říčních a leteckých obchodních cest;
- mezinárodněprávní prostředky projednávání obchodních sporů.

Jiný přístup podle Merežko (2008) identifikuje pouze dvě části mezinárodního obchodního práva:

- Obecnou – zahrnuje pojem, doktrínu, prameny, principy, předmět, objekty atd.
- Zvláštní – obsahuje pravidla mezinárodního nákupu, prodeje, zprostředkování obchodu, zastupování, faktoring, leasing, doprava, investice.

Poslední složka – řešení sporů – někdy je oddělena, a někdy označována jako součást zvláštní části.

Závěry k této části

První část byla zaměřena na oddělení právní úpravy, prvků práva mezinárodního obchodu od ostatních právních odvětví, které jsou nutné pro další pochopení nezbytných norem pro řádné mezinárodní podnikání. Bylo určeno místo mezinárodního obchodního práva v právním systému, a jeho prvky: předmět, subjekty, principy a systém.

Bylo stanoveno, že subjekty mezinárodního obchodu mohou být jak fyzické nebo právnické osoby, tak i státy a mezinárodní organizace. Dále je definováno, že právními vztahy v mezinárodním obchodě se ve většině případů rozumí právní vztahy mezi subjekty mezinárodního obchodu, které vznikají dodáním zboží po překročení hranic. Zobecněno, že zásady práva mezinárodního obchodu se zaměřují na problematiku harmonizace právních norem

a podpory rozvojových zemí, jakož i zajištění rovných obchodních podmínek a ochranu hospodářské soutěže. K systému tohoto právního odvětví lze naznačit, že právo mezinárodního obchodu zahrnuje poměrně velké množství pododdílů, mezi které patří například právní postavení jednotlivých subjektů, smluvní právo, postup při řešení konfliktů a mnoho dalších.

4. Prameny práva mezinárodního obchodu

4.1 Pojem, systém a klasifikace pramenů práva mezinárodního obchodu

Pramenem práva mezinárodního obchodu, jak i jakéhokoliv jiného práva, je vnější forma vyjádření, která má regulovat činnost mezinárodního obchodování s přihlédnutím k jeho rysům. Mirošničenko (2021) rozlišuje dva typy vztahů, kterými je zprostředkována mezinárodní obchodní činnost:

- vztahy soukromoprávní povahy. Majetkové a osobní nemajetkové vztahy osob, kteří provozují soukromou podnikatelskou činnost ve formě zahraničního obchodu se zbožím, jsou založeny na rovnosti, autonomii vůle a majetkové nezávislosti jejich účastníků.
- veřejnoprávní povahy.

Z toho lze udělat závěr, že prameny práva mezinárodního obchodu mají být uznávány jako jakékoli vnější formy vyjádření práva, které obsahují jak normy soukromého práva, tak normy veřejného práva určené k regulaci činností mezinárodního obchodu.

Existuje několik klasifikací pramenů práva jak z hlediska jejich vnějšího vyjádření, tak z hlediska počtu účastníků atp., nicméně, skoro všichni vědci dělí prameny práva mezinárodního obchodu na formální a institucionální. Formální zdroje zahrnují klasické zdroje, jako jsou smlouvy, soudní praxe, národní legislativa a právní zvyklosti. Mezi institucionální zdroje patří rozhodnutí zákonodárných orgánů, výkonných orgánů, soudů atd. V systému institucionálních pramenů práva plní konzultační roli ohledně otázek obchodního práva včetně mezinárodního. profesionální organizace (různé spojení podnikatelů, spolky, vědecké společnosti zabývající se problémy trhu atd.).

Dále Rozehnalová (2021) rozlišuje materiální a formální prameny práva. Materiálními jsou skutečnosti neprávní povahy: morálka, tradice, náboženství. Formálními jsou naopak oficiální, legalizované právní normy.

Po rozboru několika vědeckých prací mohu definovat, že do pramenů práva mezinárodního obchodu většina vědců zahrnuje:

- mezinárodní obchodní zvyklosti;
- mezinárodní právní akty mezinárodních organizací;
- mezinárodní obchodní dohody (úmluvy, dohody, smlouvy);
- mezinárodní precedenty mezinárodních arbitráží a soudů;
- vnitrostátní právní předpisy, pokud jsou se souhlasem příslušných států aplikovány na úpravu mezinárodních obchodních vztahů.

V dalších částech tohoto oddílu je detailně rozebrána každá z těchto podkategorií.

4.2 Mezinárodní obchodní zvyklosti

Marek (2008) definuje obchodní zvyklosti jako „*relativně stálá pravidla (s možností vývoje) používaná ve vztazích mezi obchodníky, která jsou dodržovaná obchodníky i přes to, že nejsou dána závaznou právní úpravou*“. Takže jedná se o pravidlo chování vyvinuté v praxi mezinárodního obchodu. Obvykle se odkazuje na ústní kategorii zdrojů. Systematizaci zvyklostí mezinárodního obchodu za účelem jejich jednotného výkladu provádí Mezinárodní obchodní komora. Grigorov (2004) upozorňuje, že písemné kompilace mezinárodní obchodní komory (pravidla jednotného výkladu) nemají samostatnou právní sílu, ale mohou předcházet vzniku obyčeje a dát obyčeji relativně samostatný status.

Řada formálních pramenů mezinárodního práva zvyklosti zmiňuje a upřesňuje ve svých právních normách. Podle Vídeňské úmluvy o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (čl. 9) „*Strany jsou vázány jakoukoli zvyklostí, na které se dohodly, a praxí, kterou mezi sebou zavedly. Pokud není dohodnuto jinak, má se za to, že strany se nepřímo dohodly, že na smlouvu nebo na její uzavírání má být použita zvyklost, kterou obě strany znaly nebo měly znát, a která je v mezinárodním obchodu v široké míře známa stranám smlouvy téhož druhu v příslušném obchodním odvětví a zpravidla jimi dodržována.*“

Pro oddělení tohoto typu pramenu od jiných je nutné definovat jeho jednotlivé charakteristiky. Znamky zvyku obchodního jednání ve výkladu Mirošničenko (2021) jsou:

- pravidlo chování není předepsáno zákonem, použije se, pokud není v rozporu s ustanoveními mezinárodní smlouvy, vnitrostátních právních předpisů nebo obchodní smlouvy, která jsou pro účastníky příslušného vztahu závazná;
- jedná se o pravidlo chování, které se vyvinulo a je široce používáno v praxi bez ohledu na to, zda je zaznamenáno v nějakém dokumentu. Zahraničněobchodní smlouvy tak často odkazují na mezinárodní pravidla výkladu obchodních podmínek, INCOTERMS – jednotná pravidla pro smluvní záruky a podobné dokumenty, díky nimž jsou pravidla obsažená v těchto dokumentech součástí smlouvy;
- jedná se o pravidlo chování, které platí výhradně v oblasti podnikatelské činnosti.

Obchodní zvyklosti hrají důležitou roli hlavně v regulaci obchodní námořní dopravy. Příklady běžné námořní dopravy:

- postup při přepravě nákladu na palubě, tzv. palubního nákladu;
- postup pro sepsání zásilky, výpočet škod za nehody;
- pořadí doručení oznámení o připravenosti plavidla k provádění operací s nákladem;

- postup výpočtu času dodání, není-li stanoven dohodou stran.

Jak bylo zmíněno na začátku oddílu – Mezinárodní obchodní komora se zabývá systematizací a publikací pravidel, která upravují otázky spojené s dodáním zboží od prodávajícího kupujícímu. Tato pravidla zase vycházejí z mezinárodních obchodních zvyklostí. INCOTERMS 2020 je poslední aktuální znění, které obsahuje 11 doložek. Ty se dělí do dvou hlavních skupin podle způsobu přepravy – podmínky pro všechny druhy přepravy a podmínky pouze pro námořní přepravu. V praxi se však stále mohou používat i předchozí verze.

4.3 Mezinárodní právní akty mezinárodních organizací

Na základě vlastního zpracování navrhuji definovat, že mezinárodní právní akty mezinárodních organizací jsou dokumenty, které vytvářejí mezinárodní organizace a které mají právní povahu. Tyto dokumenty se vztahují k právním vztahům mezi mezinárodními organizacemi a jejich členskými státy, stejně jako k vztahům mezi samotnými mezinárodními organizacemi. Mezinárodní právní akty mezinárodních organizací mohou být vytvářeny různými způsoby, jako například rezoluce, deklaráce, protokoly, smlouvy, úmluvy a další dokumenty. Úmluvám, jako jednomu ze zdrojů práva mezinárodního obchodu je věnována samostatná část této práce.

Jako příklad jednoho ze zvláštních dokumentů mezinárodních organizací, které regulují mezinárodní obchod lze uvést principy mezinárodních obchodních dohod UNIDROIT 2016 a Principy evropského smluvního práva 1998–2003, Translex–Principle . Po přečtení zakladatelských dokumentů organizace jsem shrnula, že UNIDROIT se zabývá vývojem a zdokonalováním nástrojů regulace, mezi které jsou zahrnuty především Principy mezinárodních obchodních smluv, poprvé vydané v roce 1994. Principy UNIDROIT se použijí, pokud si tak strany ujednají ve smlouvě. Zásady navíc platí při řešení sporů v mezinárodních arbitrážích, pokud strany určí, že se smlouva řídí obecnými právními zásadami nebo Lex mercatoria. To znamená, že použití Zásad odstraňuje problém aplikace kolizních norem a vyplňuje mezery v úpravě vztahů mezi stranami, které jsou obyvateli různých států.

Dalším diskutovaným zdrojem práva mezinárodního obchodu je dokument sestavený Centrem pro nadnárodní právo – Central: „Translex-Principles“, který popisuje normy práva lex mercatoria. Gautier Bourdeaux ve svém článku „Lex mercatoria“ (1998) označil, že: „*Většinou se soudí, že Lex mercatoria se skládá především z obecných zásad nebo zvyklostí kodifikovaných soukromými organizacemi, které odpovídají spontánnímu právu vzešlému přímo z praxe*“. Ve své podstatě Lex mercatoria je metoda nestátní regulace vztahů mezi účastníky obchodních

vztahů, což je určitý soubor jimi vyvinutých a uplatňovaných pravidel chování, která jsou platná po dlouhou dobu.

Jak uvádí Mirošničenko (2021) iniciativa k rozvoji dokumentu vzešla od soukromých osob – především západoevropských specialistů v oblasti mezinárodního obchodu a mezinárodní obchodní arbitráže. Zásady se stále aktualizují. Je to určeno zvláštnostmi doktríny progresivní kodifikace norem nového Lex mercatoria. Aktualizace spočívá v rozšíření zásad o zohlednění nejostřejších praktických problémů, které se objevují v procesu soudního řízení jak v mezinárodní arbitráži, tak u státních soudů. Tato hlavní vlastnost, která odlišuje tento dokument od Zásad UNIDROIT a evropského smluvního práva a činí jej životaschopným, dává příležitost k širokému uplatnění v praxi.

4.4 Mezinárodní obchodní dohody

Pro jasnější vymezení primárních druhů tohoto typu zdrojů navrhuji určit především mnohostranné a dvoustranné mezinárodní smlouvy.

Mnohostranné mezinárodní smlouvy a úmluvy jsou uzavírány skupinou zemí a vytvářejí univerzální mezinárodněprávní režim vztahů pro osoby, které mají určitou státní příslušnost. Jako příklad můžeme nazvat Brettonwoodskou dohodu, která se stala základem pro Mezinárodní měnový fond, Marrákešskou dohodu, která založila Světovou obchodní organizaci a mnoho dalších. Na přípravě a přijímání mnohostranných mezinárodních smluv se již řadu let aktivně podílejí různé mezinárodní organizace, z těchto organizací lze uvést Haagskou konferenci mezinárodního práva soukromého, Úmluva OSN o obchodu a rozvoji a řada dalších. Tyto organizace vypracovaly desítky mnohostranných mezinárodních smluv v různých oblastech mezinárodního obchodního práva. Z hlediska práva mezinárodního obchodu, podle mého mínění, je nejvýznamnější mnohostrannou dohodou Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, která bude detailně rozebrána v další části práce.

Dvoustranné mezinárodní dohody jsou hlavní cestou pro realizaci mezinárodní spolupráce mezi dvěma státy v otázkách daní, obchodu, finanční pomoci, rozvoje, podpory a ochrany soukromých investic. Janků (2021) zdůrazňuje, že v mezích posledně jmenovaného se smluvní strany zavazují povzbuzovat investory druhé strany ke kapitálovým investicím na jejich území. Strany zaručují v souladu se svými právními předpisy plnou a bezpodmínečnou právní ochranu investic investorů druhé strany, zavazují se zajistit pro takové kapitálové investice spravedlivý a rovný režim, který vylučuje využití opatření diskriminačního charakteru, která by mohla bránit řízení a nakládání s kapitálovými investicemi.

Dalším typem jsou obchodní mezinárodní dohody, kde stát je jednou ze smluvních stran. Struktura, obsah, znaky mezinárodních obchodních dohod jsou dány typem zahraniční obchodní transakce, kterou doprovázejí. Nejčastěji se však v zahraničním obchodě používá smlouva o mezinárodní koupi a prodeji zboží. Smlouva o mezinárodní koupi a prodeji zboží v definici Švarca (1998) je dohoda o dodání zboží a případně souvisejících služeb, odsouhlasené a podepsané vývozcem a dovozcem, kdy alespoň jedna strana má místo podnikání, sídlo, popřípadě bydliště na území jiného státu než ostatní. Uplatňuje shodu vůle dosažené při jednání protistran o základních podmínkách vzájemných závazků.

Dále navrhuji stanovit základní klasifikaci takových dohod podle samostatných kritérií:

- v závislosti na objektu: nákup a prodej zboží, nákup a prodej služeb, nákup a prodej produktů duševní práce;
- kupní a prodejní smlouvy se v závislosti na dodacích podmínkách dělí na: jednorázové (s krátkými dodacími lhůtami nebo s dlouhými dodacími lhůtami 3–5 let a více) a periodické dodávky (krátkodobé, obvykle roční, nebo dlouhodobé 5–20 let);
- podle formy platby se dělí na: platbu v hotovosti, platbu smíšenou formou, platbu ve zboží (komoditní smlouvy a kompenzační smlouvy).

Následujícím podtypem smluv v analyzované oblasti je vzorová smlouva. Poláček (2017) definuje, že vzorová smlouva je doporučený text se souborem jednotných podmínek a různými variantami řešení. Jsou stanovené písemně s přihlédnutím k obchodním zvyklostem přijatými smluvními stranami poté, co byly odsouhlaseny s požadavky konkrétních stran. Vzorové smlouvy vytvářejí mezinárodní organizace, velké společnosti v monopolizovaných odvětvích, mezinárodní průmyslové spojení podnikatelů, výbory pro komoditní burzy a obchodní komory.

4.5 Soudní precedenty mezinárodních arbitrází

Podle publikace "The Common Law Tradition: Lawyers, Books and the Law" od Johna H. Langbeina používání soudních precedentů má své kořeny již v anglosaském právu ve 13. století. V Evropě se však tato právní instituce prosazovala pomaleji a částečně až v důsledku vlivu anglosaského právního systému v 19. a 20. století. V některých zemích, jako např. Německo a Francie, je používání soudních precedentů omezené a uplatňuje se jen v určitých oblastech, zatímco v jiných zemích, např. Spojeném království, je tento právní institut běžně používán.

Allen (1964) ve své práci, rozebírající historický proces formování soudních precedentů jako zdrojů práva, poznamenal, že ještě ve starověkém Řecku soudci spoléhali na dříve přijatá

rozhodnutí, které se týkaly obchodních sporů, a ve starověkém Egyptě byl za stejným účelem vyvinut systém zveřejňování soudních rozhodnutí pro další použití v soudní praxi.

V publikaci "International Law" od autora Malcolma N. Shawa a Jan-Michaelse Auera, je definováno, že mezinárodní právní precedent je soudní rozhodnutí v rámci mezinárodního práva, které slouží jako autoritativní zdroj právního výkladu a určuje výklad určitého právního předpisu. Stejně jako v národním právu jsou mezinárodní soudy a tribunály vázány na svá předchozí rozhodnutí a musí je respektovat. Tyto precedenty mohou být vytvářeny Mezinárodním soudem, tribunály pro rozhodování v rámci Mezinárodního soudního dvora, mezinárodními arbitrážemi a dalšími mezinárodními orgány.

Dachno (2009) uvádí následující instituce, jejichž rozhodnutí jsou zdrojem mezinárodních právních precedentů:

- Mezinárodního soudního dvoru OSN;
- Mezinárodního obchodního arbitrážního soudu při Mezinárodní obchodní komoře;
- Mezinárodních obchodních arbitrážních soudů při státních obchodních a průmyslových komorách;
- Mezinárodního centru pro řešení investičních sporů;
- Evropského soudu pro lidská práva.

4.6 Vnitrostátní právní předpisy země

Individuální charakter vnitrostátní právní úpravy mezinárodních obchodních vztahů lze konsolidovat jak v obecných právních aktech, tak i ve zvláštních zákonech. V některých státech byly přijaty zvláštní zákony o obchodním právu, včetně mezinárodních aspektů (Rakousko, Německo). V mnoha státech byly přijaty a jsou v platnosti samostatné obchodní kodexy (USA, Francie, Japonsko). K vnitřní kompetenci státu vyplývající z jeho suverenity patří používání směnného kurzu nebo úrokových sazeb, nastavení určitého investičního klimatu, řada dalších předpisů, omezení a zákazy související s mezinárodním obchodem. Z toho vyplývá, že pramenem mezinárodního obchodního práva jsou tedy nejen mezinárodní smlouvy, ale i vnitrostátní právní předpisy.

Poláček (2017) označuje, že všechny státy mají vlastní legislativu jak pro oblast vnitrostátního obchodu, tak i pro mezinárodní styk. Tyto normy obsahují úpravu práv a povinnosti subjektů obchodních vztahů, dále zahrnují procesněprávní úpravu a úpravu případného zásahu státu.

Závěry k této části

Po provedené analýze je zřejmé, že prameny práva mezinárodního obchodu se jen málo liší od pramenů jiných právních odvětví. Vyberu jen několik tezí, které popisují speciální vlastnosti těchto vztahů.

- Specifickým atributem je nutnost, aby subjekt vztahu oficiálně uznal legitimitu určitých zdrojů, tedy byl členem mezinárodní dohody nebo organizace.
- Dalším rysem je také rozsáhlé použití nepsaných pravidel chování a zvyků jako jsou pravidla Lex mercatoria.
- Je také důležité pamatovat, že pramenem práva mezinárodního obchodu jsou vždy i vnitřní předpisy země, do které subjekt nebo objekt vztahů přísluší, pokud se tyto předpisy týkají mezinárodního obchodování.

5. Úmluvy v mezinárodním obchodním právu

5.1 Pojem a klasifikace nejpodstatnějších úmluv v mezinárodním obchodování

Jak je zřejmé z předchozí části této práce, mezinárodní obchodní úmluva je smlouva mezi dvěma nebo více státy, která vymezuje jejich vzájemná práva a povinnosti v oblasti mezinárodního obchodu. Zakládá právní režim, který si smluvní strany vzájemně poskytují ohledně úpravy dovozu a vývozu zboží, celní daně, obchodní lodní dopravy, jiných druhů dopravy, tranzitní činnost právnických a fyzických osob. Tato smlouva upravuje celý komplex otázek souvisejících s příslušným tématem. Mezinárodní obchodní úmluvy podle předmětů jejich právní úpravy, můžeme specifikovat na tyto podkategorie:

- úmluvy o obchodní lodní dopravě, dohody o námořním obchodu, přepravě zboží, cestujících, zavazadel a pošty, jakož i činnosti doprovázející takovou přepravu (odtahy, lámání ledu, záchranné pojištění lodí a nákladů);
- úmluvy o mezinárodní koupi a prodeji zboží. Vztahuje se na smlouvy o koupi a prodeji zboží mezi smluvními stranami, obchodními podniky se sídlem v různých smluvních státech, závazky prodávajících a kupujících, pravidla pro uzavírání smlouvy, mezinárodní nákup, prodej, ofertu a akceptace atd.;
- úmluvy o mezinárodních vypořádacích úvěrových vztazích a zprostředkování obchodu. Patří sem směnky, šeky, akreditivy, faktoringové konvence. Takové dohody mohou také zahrnovat podmínky plateb a dohody o zúčtování plateb;
- úmluvy o přepravě zboží různými druhy dopravy a poštovní zasilatelské smlouvy. Jsou to dohody o přepravě zboží po silnici, železnici, letecky, po moři, po řekách a potrubím, jakož i o poštovním zasilatelství;
- úmluvy o omezení pohybu práv k předmětům duševního vlastnictví, dohody o autorském právu, ochraně literárních a uměleckých děl, ochraně výrobců zvukových záznamů před nelegální reprodukcí, ochraně práv výkonných umělců atd.;
- evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži. Smlouva o uznání rozhodnutí soudu obchodního rozhodčího soudu a jejich realizace;
- protokoly. Toto jsou dohody o jakékoli konkrétní otázce v oblasti zahraničního obchodu. Používají se také k objasnění podmínek úmluvy.

Dále v textu práce jsou popsány nejdůležitější, podle mého názoru, mezinárodní úmluvy, a uskutečněn jejich stručný popis na základě textové analýzy konkrétních předpisů těchto dokumentů.

5.2 Úmluvy o mezinárodní koupi a prodeji zboží

Haagská úmluva z roku 1964.

Haagská úmluva uzavřená 1964 v Haagu zahrnuje dvě části, které se tykají jednotného zákona o uzavírání smluv o mezinárodní koupi zboží a jednotného zákona o mezinárodní koupi zboží.

Jednotný zákon o mezinárodní koupi a prodeji zboží je poměrně rozsáhlý dokument. Skládá se ze 6 kapitol. Obsahuje kapitoly o povinnostech prodávajícího a o povinnostech kupujícího. Je snadné si všimnout, že mezi normami nejsou žádná pravidla o uzavření mezinárodní kupní smlouvy, což je ale pochopitelné, protože tomu je věnován samostatný dokument.

Jednotný zákon o uzavírání smluv o mezinárodní koupi a prodeji zboží věnovaný pouze uzavírání smluv o mezinárodní koupi a prodeji zboží. Navíc neexistuje žádná zmínka o přednosti před postavením tohoto zákona jakékoliv zvyklosti.

Vídeňská úmluva z roku 1981

Úmluva Organizace spojených národů o smlouvách o mezinárodní koupi zboží upravuje smlouvy o mezinárodním prodeji zboží mezi soukromými obchodními podniky, s výjimkou maloobchodního prodeje spotřebitelům a prodeje služeb, jakož i prodeje určitých druhů zboží. Obsahuje 101 čl. a je rozdělena do 4 částí. Část první – Pravidla pro aplikaci a obecná ustanovení, část druhá upravuje vznik smlouvy, část třetí obsahuje hmotněprávní úpravu kupní smlouvy, část čtvrtá obsahuje ustanovení o ratifikaci a vstupu v platnost. Vztahuje se na smlouvy o koupi a prodeji zboží mezi stranami, obchodními podniky se sídlem v různých smluvních státech nebo pokud normy mezinárodního práva soukromého naznačují použití práva jednoho nebo druhého smluvního státu. Může být také aplikována na základě volby stran. Některé otázky související s mezinárodním nákupem a prodejem zboží, například platnost smlouvy a její důsledky na vlastnické právo ke zboží, zůstávají mimo působnost úmluvy.

Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží z roku 1974

Je mezinárodněprávní dokument, který byl přijatý dne 14. června 1974 zúčastněnými státy Konference OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží v New Yorku. Projekt úmluvy byl vypracovaný Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo UNCITRAL. V roce 1980 dokument byl doplněn Vídeňským protokolem, který v něm provedl změny v souladu s Úmluvou o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980. Úmluva a protokol k ní

vstoupily v platnost 1. srpna 1988. Normy této úmluvy se uplatňují pouze tehdy, pokud se v době uzavření smlouvy o mezinárodní koupi a prodeji zboží smluvní strany se nacházejí na území států, které jsou smluvními stranami úmluvy nebo jestliže podle ustanovení mezinárodního práva soukromého se má použít na smlouvu práva některého smluvního státu. Úmluva se nepoužije, jestli její použití strany výslovně vyloučily (čl. 3).

Dokument stanoví jedinou promlčecí lhůtu – 4 roky pro smlouvy o mezinárodní koupi a prodeji zboží (čl. 8). Promlčecí lhůta začíná dnem vzniku práva na žalobu (čl. 9). Obecně právo na žalobu z porušení smlouvy vzniká dnem, kdy k takovému porušení došlo (čl. 10). Právo na žalobu z důvodu nesouladu zboží s podmínkami smlouvy vzniká dnem převzetí zboží nebo odmítnutím převzetí kupujícím. Po uplynutí promlčecí lhůty nároky prodávajícího nebo kupujícího vyplývající ze smlouvy nebo související s jejím porušením se neberou v úvahu. Úmluva obsahuje pravidla o přerušení a prodloužení promlčecí lhůty, změny této lhůty a postupu při jejím odpočtu, jakož i stanovuje obecné omezení promlčecí lhůty (10 let) a upravuje výsledků uplynutí promlčecí lhůty. Podle úmluvy uplynutím lhůty se bere v úvahu pouze při vyřešení sporů na žádost smluvní strany (čl. 24). Smluvní strany nemusí dodržovat tyto úmluvy, pokud ve smlouvě o mezinárodní koupi a prodeji zboží výslovně a jednoznačně zaznamenají toto projevení.

5.3 Úmluvy o finančních transakcích a zprostředkování obchodu

Pro další výklad je nutné definovat základní ekonomické neboli finanční pojmy, pomocí kterých se realizují platební závazky, a kterých se týkají úmluvy. Proto nabízím vlastní stručný výklad těchto pojetí.

Směnka je zajišťovací listina, která osvědčuje bezpodmínečný peněžitý závazek výstavce směnky zaplatit majiteli směnky stanovenou peněžní částku po datu splatnosti.

Šek je peněžním finančním dokladem předepsané formy, který obsahuje bezpodmínečný písemný příkaz výstavce šeku zaplatit příjemci šeku částku uvedenou na šeku.

Faktoring je druh zprostředkovatelské operace prováděné bankami a speciálními společnostmi. Jedná se o odkup peněžních pohledávek exportéra importérovi a jejich vymáhání.

Mezinárodní faktoring je druh mezinárodních služeb v oblasti mezinárodního financování, kdy dodavatel zboží dává krátkodobé pohledávky na základě komoditních kontraktů faktoringové společnosti, aby okamžitě obdrželi většinu platby.

Akreditiv je smlouva obsahující povinnosti banky jménem klienta (žadatele o akreditiv) nebo svým jménem provést platbu ve prospěch příjemce na základě dokladů, které splňují podmínky akreditivu.

Pohledávky jsou částky účtované podniku od kupujících za zboží nebo služby prodané na úvěr.

Nejvýznamnější mezinárodní dohody v tomto okruhu:

- Ženevské úmluvy o směnce a šeku z roku 1930 a 1931;
- Úmluva OSN o mezinárodních směnkách z roku 1988;
- Úmluva o mezinárodním faktoringu;
- Úmluva OSN o bankovních zárukách a stand-by akreditivech.

Ženevské úmluvy o směnkách a šecích z let 1930 a 1931

Směnka je cenný papír, který má zákonem předepsanou formu. V České republice platí zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb., který vychází z tzv. Ženevských úmluv o směnkách a šecích z let 1930 a 1931. Tyto úmluvy byly důležité pro sjednocení směnek v signatářských zemích, a tak pozitivně ovlivnily podmínky používání směnek v mezinárodních transakcích.

Přijetí ženevských konvencí znamenalo mezistátní sjednocení směnečného práva. Účastníci se zavázali implementovat na svém území jednotný zákon o směnkách. V důsledku toho bylo dosaženo určité jednoty právní úpravy směnečného oběhu na území těchto států.

Ženevské konvence sehrály významnou roli v rozšíření oběhu směnek. Však tuto právní úpravu se zatím zcela sjednotit nepodařilo. Některé země pouze částečně využily ustanovení ve svých vnitrostátních právních předpisech. Řada zemí, především Velká Británie a USA, se ke konvenci vůbec nepřipojila. Jejich národní legislativa vychází z britského zákona o směnkách z roku 1882.

Ženevské konvence o šeku z roku 1931 jsou mezinárodní dohody, které upravují postup používání šeků v platebním oběhu. Přijata 19. listopadu 1931 v Ženevě, vstoupila v platnost 1. ledna 1934. Hlavní rozdíly mezi ženevskými zákony o šeku a předpisy o směnkách jsou následující: šek může být vystaven na doručitele, ale směnka nikoli; šek nesmí obsahovat zvláštní označení platební lhůty, platí se vždy podle lhůty předložené v době platnosti šeku stanovené před touto lhůtou, na rozdíl od směnky, která vždy vyžaduje poskytnutí zvláštní platební lhůty; úrok z jeho částky nelze uvést na šek, ale na směnku ano; indosament příjemce

šek je neplatný a indosament směnečný je možný; po uplynutí doby platnosti lze šek odvolat, zpětvzetí směnky je v zásadě nemožné.

Úmluva OSN o mezinárodních směnkách z roku 1988

Komise UNCTRAL jako tvůrce této úmluvy, ve snaze vytvořit co nejpohodlnější pro použití a přijetí k ratifikaci dokument, jí dala na rozdíl od Ženevské konvence přísně omezený a navíc velmi úzký rozsah použití. Totiž vztahy související s používáním tzv. mezinárodních směnek. Definuje, že mezinárodní směnka by měla být nejen formálně (což by mělo být naznačeno umístěním podniků a bydlištěm účastníků směnky v různých státech, odst. 1 a 2 čl. 2), ale i obsahově, to znamená obsahovat určitý druh směnečného štítku. Úmluva stále však nemá potřebný počet ratifikací a aktuální pokles rozsahu použití směnek v ekonomikách vyspělých zemí nepřispívá k další potřebné ratifikaci.

Úmluva o mezinárodním faktoringu

Ottawská úmluva o mezinárodním faktoringu z roku 1988 zůstává jedinou mezinárodní dohodou upravující faktoringové transakce komplikované cizím prvkem. Jak vyplývá z preambule Ottawské úmluvy o mezinárodním faktoringu, její účelem je přijetí jednotných pravidel pro vytvoření právního rámce, který mezinárodní faktoring usnadní.

Úmluva UNIDROIT o mezinárodním faktoringu z roku 1988 stanoví strukturu mezinárodní faktoringové dohody. Takovou smlouvou se v souladu s čl. 1 Úmluvy rozumí smlouva, na jejímž základě dodavatel postoupí nebo může postoupit faktoru právo na peněžitou pohledávku vyplývající ze smlouvy o prodeji zboží uzavřené mezi dodavatelem a dlužníkem – kupujícím, s výjimkou smlouvy o prodeji zboží koupeného především pro svou osobní, rodinnou nebo domácí potřebu. Přičemž faktor musí nabízet alespoň dvě z uvedených činností: financování, vedení účetnictví, správa pohledávek, převzetí rizika nezaplacení. Ustanovení úmluvy definovala nejpodstatnější právní znaky mezinárodního faktoringu. S přihlédnutím k bodu C první části prvního a druhého článku Úmluvy je oznámení dlužníka o postoupení práva na peněžní pohledávku jedním z kvalifikačních znaků mezinárodní faktoringové smlouvy. V souladu s článkem 6 je postoupení práva na peněžní pohledávku platné navzdory jakékoli dohodě mezi dodavatelem a dlužníkem, která takové postoupení zakazuje. V souladu s článkem 5 Úmluvy nelze ustanovení faktoringové smlouvy upravující postoupení existujících nebo budoucích peněžních pohledávek prohlásit za neplatné z důvodu, že pohledávky nebyly ve smlouvě specifikovány samostatně, pokud v době uzavření smlouvy nebo

v době jejího vstupu v platnost mohly být ve smlouvě definovány. Tato úmluva zatím nemá rozsáhlý počet smluvních států.

Úmluva OSN o bankovních zárukách a stand-by akreditivích

V oblasti bankovních záruk a akreditivů v současné době neexistují žádné konkrétní mezinárodní úmluvy, které by ratifikovaly dostatečný počet států a tuto oblast harmonizovaly. Jak však poznamenala Rozehnalová (2021), vysoké úrovně harmonizace bylo dosaženo díky činnosti Mezinárodní obchodní komory v Paříži. Těmto aspektům je věnována jedna z dalších částí práce o právní úpravě mezinárodního finančního zúčtování.

Celkový smysl výše uvedené úmluvy je ve sjednocení pravidel o dvou formách nezávislých abstraktních dokumentárních závazků – o nezávislých zárukách a rezervních akreditivích. Úmluva se na ně vztahuje automaticky, pokud se bankovní ručitel nachází ve smluvním státě nebo se na záruky vztahuje legislativa takového státu. Také se uplatňuje na akreditivy, na které se výše uvedené podmínky nevztahují, ale pokud samotná smlouva obsahuje instrukce k takovému uplatnění.

Nezávislá záruka je peněžitý závazek ručitelské banky, jím přijatý na žádost a na náklady příkazce (v jehož roli jedna ze stran smlouvy o zahraničním obchodu vystupuje) zaplatit příjemci určitou peněžní částku (jako druhé straně smlouvy o zahraničním obchodu) v případě porušení určité povinnosti vůči příjemci ze strany příkazce. Ke stejnému účelu slouží pohotovostní akreditiv. Otevírá jej strana, která je již zavázána nebo se může stát zavázanou k peněžitému plnění na žádost druhé strany. Rozdíly mezi oběma popsányými formami peněžních závazků jsou spíše formálního charakteru a je v podstatě tak malý, že dovolují úmluvě navrhnout jednotné normy, které platí stejně pro oba typy závazků. Česká republika není smluvní stranou této úmluvy.

5.4 Úmluvy o přepravě zboží různými druhy dopravy

Podle Poláčka (2017) „*mezinárodní přepravu lze definovat jako přepravu, kdy se místo výchozí a místo cílové nacházejí v různých státech; náklad nebo osoby se přepravují přes hranice státu na základě jedné přepravní smlouvy*“. Také autor zdůrazňuje důležitost nepoužití pojmů mezinárodní přeprava a doprava jako synonymu, protože doprava sebou představuje jenom přemísťování v technickém smyslu. Dále následuje popis mezinárodně právní úpravy týkající se každého typu přepravy zvlášť.

Silniční přeprava

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě (CMR). Tato konvence je základní normou, která upravuje obecně uznávaná pravidla a zvyklosti související s přepravní smlouvou, které se vyvinuly do hlavní evropské praxe. Stanoví postupy používané smluvními stranami smlouvy o mezinárodní silniční přepravě zboží v části jejího uzavírání a ukončení a také určuje odpovědnost dopravce za nesplnění nebo nesprávné plnění podmínek smlouvy. Účel úmluvy je obsažen v preambuli. Jde o to, že úmluva byla vypracována za účelem sjednocení podmínek požadovaných k úpravě smlouvy o mezinárodní silniční přepravě nákladů, zejména s ohledem na doklady a odpovědnost dopravce.

Evropská dohoda o práci osádek vozidel v mezinárodní silniční dopravě (AETR). Cílem dohody o zvýšení bezpečnosti silničního provozu a ochraně práv řidičů je vytvořit rovné pracovní podmínky a konkurenci pro dopravce z různých zemí. Je tam jasně sděleno, co řidič takového vozidla má povoleno a co nikoliv. Kolik času potřebuje řidič kamionu na odpočinek každý den a každý týden, kolik hodin může být za volantem, maximální týdenní doba řízení dopravního vozidla atd.

Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (ADR). Obsahuje normy, které upravují potvrzení o povolení řidiče k nebezpečným věcem, povolení vozidla, zvláštní povolení pro území země, kde budou nebezpečné věci přepravovány, písemné pokyny pro řidiče a pohotovostní karta, dohodnutá trasa, smlouva o povinném pojištění odpovědnosti.

Letecká přeprava

Podle názoru Poláčka (2017) nejvýznamnější úmluvou v mezinárodní letecké přepravě je Montrealská úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě. Tato smlouva nahradila Varšavskou úmluvu ve znění Haagského protokolu, a Guadalajarskou úmluvu. Však poslední jsou stále závazné a platné pro státy, které nepřistoupily k Montrealské úmluvě.

Varšavská úmluva z roku 1929 stanoví požadavky na přepravní doklady, ustanovení týkající se kombinované přepravy a odpovědnosti dopravce. Velký význam má úprava některých druhů přepravních dokladů, které zahrnují kombinaci jízdenky na přepravu cestujících a pro přepravu zavazadel, převzetí zavazadel pro přepravu nákladu a dokladu o letecké přepravě. V souladu s úmluvou se dokument používaný k formalizaci přepravy nákladu skládá ze tří věrných kopií a předává se spolu s nákladem. Varšavská úmluva neupravuje otázky související s názvem, strukturou a úplným souborem podrobností původního leteckého dokumentu a odpovědností za jeho provedení. Zvláštní kapitola úmluvy upravuje problematiku odpovědnosti

dopravce za škodu způsobenou zničením, ztrátou nebo poškozením zavazadel nebo nákladu, jakož i v důsledku opoždění při přepravě cestujících, zavazadel a nákladu. Úmluva zakládá omezenou odpovědnost dopravce za přepravu nákladu. Pokud není náklad v původním stavu je odpovědnost omezena na 250 franků za 1 kg. Doba odpovědnosti dopravce za škodu způsobenou cestujícím podle Varšavské úmluvy je doba, po kterou je cestující na palubě letadla nebo při různých operacích při nastupování a vystupování. Odpovědnost je omezena na 250 000 franků. Strany však mohou uzavřít zvláštní dohodu a stanovit vyšší limit odpovědnosti. Varšavská úmluva zavedla povinný postup při projednávání sporů.

Chicagská úmluva o mezinárodním civilním letectví z roku 1944. Bylo přijato za účelem konsolidace organizace leteckého spojení a vytvoření právního režimu pro využívání vzdušného prostoru pro mezinárodní dopravu. V tomto normativním právním prameni jsou promítnuty nejdůležitější zásady letecké navigace. Vedoucí úlohu mezi nimi mají principy uznání plné a výlučné suverenity státu nad vzdušným prostorem nad jeho pozemním a vodním územím. Bez povolení příslušných orgánů státu není možné překročit jeho vzdušný prostor. Povolení může být vydáno k trvalé, jednorázové nebo charterové přepravě na pravidelných linkách. Každý stát má přitom právo z bezpečnostních důvodů zakázat lety nad určitými zónami.

Guadalajarská úmluva z roku 1961. Účelem přijetí úmluvy byla absence ustanovení a pravidel ve Varšavské úmluvě týkající se mezinárodní přepravy prováděné skutečnými dopravci, tedy dopravci, kteří nejsou smluvními stranami přepravní smlouvy. Guadalajarská úmluva rozlišuje termín dopravce podle smlouvy a skutečný dopravce. Další novelou byl definován nárok vlastníka nákladu všechny žaloby adresovat jak dopravci podle smlouvy, tak i skutečnému dopravci.

Montrealská úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě z roku 1999. Jak již bylo zmíněno tato úmluva nahradila Varšavskou a Guadalajarskou. Úmluva specifikuje pojem mezinárodní přeprava. Článek 2 Montrealské úmluvy upravuje problematiku dokladů vydávaných při mezinárodní letecké přepravě zavazadel a nákladu cestujících, jakož i práva a povinnosti smluvních stran přepravní smlouvy. Jako doklad pro přepravu osob se vydává individuální nebo skupinový doklad. Co se týče zavazadel, dopravce poskytuje cestujícím několik identifikačních štítků pro každé místo odbaveného zavazadla. Přeprava nákladu je potvrzená vydaným leteckým nákladním listem nebo jiným identifikačním dokumentem potvrzujícím převzetí. Zcela konkrétně je formulována odpovědnost dopravce za škodu způsobenou v důsledku zpoždění letecké přepravy cestujících, zavazadel a nákladu.

Železniční přeprava

Úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) je hlavním mezinárodním aktem, který reguluje a upravuje železniční přepravu mezi státy. Je to mezinárodní smlouva z roku 1980. Členské státy, které se k této úmluvě připojily, tvoří Mezivládní organizaci pro mezinárodní železniční přepravu (OTIF). Sídlo organizace se nachází v Bernu. V souladu s COTIF mezinárodní železniční provoz a povolení železničního zařízení pro použití v mezinárodní dopravě stanovují:

- Jednotné právní předpisy pro smlouvu o mezinárodní železniční přepravě osob;
- Jednotné právní předpisy pro smlouvu o mezinárodní železniční přepravě zboží;
- Řád pro mezinárodní železniční přepravu nebezpečného zboží;
- Jednotné právní předpisy pro smlouvu o používání vozů v mezinárodní železniční přepravě;
- Jednotné právní předpisy pro smlouvu o užívání infrastruktury v mezinárodní železniční přepravě;
- Jednotné právní předpisy pro vyhlásování technických norem za závazné a pro přijímání jednotných technických předpisů pro železniční materiál, který je určen k používání v mezinárodní dopravě;
- Jednotné právní předpisy pro technickou admisi železničního materiálu, který se používá v mezinárodní dopravě.

A další jednotné právní řády vypracované organizací.

Námořní doprava

Vzhledem k tomu, že Česká republika nemá přístup k moři dále nebudou podrobně analyzovány úmluvy o obchodní lodní dopravě, ale pouze vyjmenované hlavní dokumenty související s tímto tématem.

Obchodní lodní doprava je klasický námořní obchod, tedy přeprava nákladu, cestujících, zavazadel a pošty, a dále činnosti, které tuto přepravu doprovázejí – odtahování, lámání ledu a lodivodství, pojištění nákladních lodí atd.

Zdroji práva v mezinárodní obchodní lodní dopravě, podle Mirošničenko (2021) jsou tři skupiny dohod. První skupinu tvoří akty upravující organizaci mezinárodní námořní komunikaci. Jedná se o mnohostranné a dvoustranné dohody o rozvoji obchodní plavby, organizaci námořních linek, pořadí interakce s místními orgány. Hlavním z nich je Úmluva o usnadnění

mezinárodní námořní dopravy. Druhá skupina – jsou dohody a smlouvy o námořní bezpečnosti. Odrážejí otázky technického dozoru a kontroly lodí, předcházení srážkám lodí, pevného systému námořních signálů. Dohody této skupiny s cílem zajistit ekologickou bezpečnost stanovují limity odpovědnosti vlastníků v případě znečištění moře ropou a jaderným odpadem. Třetí skupinu tvoří úmluvy upravující přepravu zboží a cestujících.

Závěry k této části

Bezesporu, úmluvy jsou jednou ze zásadních součástí právní úpravy vztahů vznikajících v mezinárodním obchodu. Lze konstatovat, že mezinárodní smluvní základna je velmi rozsáhlá. téměř každý aspekt obchodu je určen samostatnou dohodou. Na základě analýzy je však zřejmé, že úmluva, ačkoliv je základem, neupravuje absolutně všechny aspekty chování. V budoucnu si subjekty popisovaných vztahů samostatně upřesňují a vymezují vlastní práva a povinnosti. Například pomoci činnosti mezinárodních organizací, EU. Je zřejmé, že většina konvencí byla přijata na počátku dvacátého století a postupem času byly její normy pouze aktualizovány.

Dalším důležitým aspektem implementace úmluv je také potřeba ratifikace, podpisu dokumentu značným počtem zúčastněných zemí, což je samo o sobě docela těžký úkol. U některých úmluv dochází k situaci, kdy ji ratifikuje jenom několik členských států. V tomto případě lze úmluvu považovat za irelevantní.

6. Mezinárodní obchodní organizace

6.1 Koncepce a formy mezinárodní obchodní a ekonomické spolupráce

Mezinárodní obchodně – ekonomická spolupráce zahrnuje celý rozsah obchodních, výrobních, ekonomických, finančních a jiných vazeb a vztahů v oblasti pohybu zboží, služeb a pracovních sil mimo státní hranice. Podle Mirošničenko (2021) mezinárodní obchodně – ekonomická spolupráce probíhá v následujících základních formách: mezinárodní obchod se zbožím a službami, vědeckotechnická spolupráce, poskytování úvěrů a půjček včetně a bez poplatků, zakládání společných podniků, burza práce, barterová výměna zboží, mezinárodní pojištění, zahraniční investice (jako nejdůležitější forma stimulace rozvoje ekonomiky země), obchod s technologiemi nebo specializace na výrobu montážních zařízení. Rozehnalová (2021) člení takové organizace na působící univerzálně (celosvětově) a regionálně.

6.2 Univerzální mezinárodní organizace

Jak bylo poznamenáno v první části práce mezinárodní organizace jsou sdružení vlád tří a více států a dalších mezivládních organizací, jejichž činnost je zaměřena na řešení určitých společných problémů nebo vytváření společných významných projektů. Podle článku 2 Vídeňské úmluvy o zastoupení států v jejich stycích s mezinárodními organizacemi univerzální povahy ze 14. března 1975. se mezinárodní organizací univerzální povahy rozumí organizace spojených národů, jejich specializovaných agentur a jakékoli jiné podobné organizace, jehož členství a odpovědnost má širokou mezinárodní povahu. Niže jsou popsány nejdůležitější, podle mého názoru, mezinárodní organizace, zejména jejich cíle a činnosti na základě statutárních dokumentů příslušných sdružení.

Konference OSN o obchodu a rozvoji

Je orgánem Valného shromáždění OSN, který byl vytvořen v souladu s rezolucí roku 1964 jako zvláštní orgán OSN. Mezi hlavní cíle patří podpora mezinárodního obchodu a podpora hospodářského rozvoje, zejména v rozvojových zemích, stanovení zásad obchodní politiky a souvisejících rozvojových otázek, zejména v oblasti financování investic, transferu technologií, usnadňování činnosti dalších specializovaných agentur OSN v oblasti obchodu a rozvoje, organizace jednání a schvalování mnohostranných právních aktů o obchodu a rozvoji.

Tyto cíle se dosahují prostřednictvím různé činnosti. Zejména rozvojem obchodněpolitických opatření a prostředků na podporu hospodářské spolupráce, rozvojem opatření k regulaci světového obchodu, uzavíráním mezinárodních dohod, koordinacím politik

vlád a regionálních ekonomických skupin v oblasti rozvoje obchodu, prováděním analytické práce.

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo

Založená v roce 1966 je hlavním orgánem OSN v oblasti práva mezinárodního obchodu. Mezi hlavní úkoly patří podpora harmonizace a sjednocení práva mezinárodního obchodu, koordinace práce mezinárodních organizací v oblasti práva mezinárodního obchodu, podpora široké účasti států na stávajících mezinárodních konferencích a rozvoj nových mezinárodních úmluv o právu mezinárodního obchodu, školení personálu v oblasti práva mezinárodního obchodu, zejména pro rozvojové země.

Mezinárodní ústav pro sjednocení mezinárodního práva soukromého (UNIDROIT)

Vznikl v roce 1926 jako nezávislá mezinárodní organizace, jejímž hlavním cílem je výzkum způsobů a prostředků harmonizace soukromého práva jednotlivých států a vytváření podmínek pro postupné přijímání jednotných norem soukromého práva, které regulují obchodování různými státy. Mezi hlavní úkoly patří příprava návrhů zákonů a úmluv směřujících k přijetí stejné domácí legislativy, příprava návrhů smluv za účelem zlepšení mezinárodních vztahů v oblasti soukromého práva, srovnávací studii soukromoprávních norem.

Mezinárodní obchodní komora

Je globální obchodní organizace, která si klade za cíl podporovat a rozvíjet mezinárodní obchod a globalizaci. Byla založena v roce 1919 s cílem sloužit světovému obchodu prostřednictvím rozvoje obchodu, investic, otevřeného trhu zboží a služeb, volného pohybu kapitálu. Má tři klíčové oblasti činnosti.

První oblast je stanovení pravidel. Protože členové komory se sami přímo účastní mezinárodního obchodu, organizace působí jako nesporná autorita ve věci stanovení pravidel upravujících přeshraniční podnikání. V souladu s jejich historickou funkcí psaní pravidel vyvinuly velký seznam pokynů, kodexů, které usnadňují podnikání a podporují šíření uznávaných postupů. Tato pravidla pomáhají změnit interakci obchodních struktur a poskytují podporu podnikům po celém světě.

Ke druhé oblasti patří řešení sporů. Veškeré služby řešení sporů jsou založeny na pravidlech Mezinárodní obchodní komory. Rozhodčí řízení probíhá v souladu s pravidly rozhodčího řízení a je vedeno mezinárodním rozhodčím soudem za podpory soudního sekretariátu. Spor také může být vyřešený prostřednictvím mediace. Mediace je realizována v souladu s nařízením o mediaci a zavedení Mezinárodního centra pro alternativní řešení sporů

ICC. Mediacie je flexibilní, soukromý a důvěrný mechanismus řešení, ve kterém mediátor vystupuje jako neutrální prostředník a pomáhá stranám urovnat jejich spor prostřednictvím jednání. Strany mají možnost vykonávat kontrolu nad rozhodnutím a podmínkami jakékoli smlouvy. Úspěšnou mediací je dosaženo dohodou, která je závazná, ale nemůže být závazná pro provedení na mezinárodní úrovni, podobně jako rozhodčí nález.

Třetí klíčovou oblastí činnosti je tvorba politiky. S pomocí 13 politických komisí vyvíjí globální přehledy obchodních politik o klíčových otázkách, které ovlivňují schopnost společností zapojit se do obchodu a investovat po celém světě, řešit další ekonomické a obchodní problémy s cílem dosáhnout vyvážené společnosti, mírových vztahů, udržitelný rozvoj ekonomiky a obchodu. Zásady, pravidla a standardy jsou vytvářeny specializovanými pracovními orgány na základě rozsáhlých konzultací s členskými společnostmi.

Světová obchodní organizace

Je mezinárodní organizace, jejímž účelem je rozvíjet systém právních norem mezinárodního obchodu a kontrolovat jejich dodržování. Hlavními cíli organizace je zajištění dlouhodobého a stabilního fungování systému mezinárodních obchodních vztahů, liberalizace mezinárodního obchodu, postupné rušení celních a obchodních omezení. Cíle WTO jsou definovány v úvodu dohody o založení organizace. Hlavními jsou zvýšení životní úrovně, zajištění plné zaměstnanosti, neustálý růst příjmů a efektivní poptávky, rozšíření výroby zboží a služeb a obchodu s nimi, optimální využití světových zdrojů, ochrana životního prostředí a tak dále. Hlavními funkcemi WTO jsou sledování plnění podmínek a dohod Uruguayského kola, pořádání mnohostranných obchodních jednání a konzultací mezi zainteresovanými členskými zeměmi, regulace obchodních sporů, revize národní obchodní politiky, poskytování technické pomoci rozvojovým zemím.

Organizace zemí vyvážejících ropu OPEC

Byla vytvořena v roce 1960 a zahrnuje Írán, Irák, Saúdskou Arábii a další státy, které jsou lídry v těžbě ropy. Má důležité místo v systému regulace světového obchodu na trhu s ropou, protože její členské země kontrolují dvě třetiny světových zásob. Cílem je koordinace ropné politiky členských zemí, zajištění stabilních zisků, pravidelné dodávky ropy spotřebitelům a ochrana životního prostředí.

6.3 Regionální mezinárodní organizace

Evropská unie

Hospodářská a politická unie 27 nezávislých členských států umístěných v Evropě. Své počátky klade ze vzniku Evropského společenství uhlí a oceli a Evropského hospodářského společenství, které se skládalo ze šesti zemí v roce 1957. EU existuje na základě Maastrichtské smlouvy podepsané 7. února 1992. EU jedná prostřednictvím systému nezávislých národních institucí a společně dohodnutých rozhodnutí členských států. Nejvýznamnějšími institucemi EU jsou Evropský účetní dvůr, Evropský soudní dvůr Evropské unie, Evropská rada Evropské unie, Evropský parlament, Evropská centrální banka, Evropská komise.

Evropský hospodářský prostor

Je zóna volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a pracovních sil, která zahrnuje země Evropské unie a země Evropského sdružení volného obchodu kromě Švýcarska.

Evropské sdružení volného obchodu

Jde o zónu volného obchodu, která spojuje celní území čtyř evropských zemí, které nevstoupily do Evropské unie, zejména Islandské republiky, Lichtenštejnského knížectví, Norského království a Švýcarské konfederace. Byla založena z iniciativy Velké Británie 4. ledna 1960. Hlavním cílem aktivity je vytvořit základ pro liberalizaci obchodu s průmyslovým zbožím, zemědělskými produkty, rybami a mořskými plody mezi členskými zeměmi této mezinárodní organizace.

Euroasijská celní unie

Jde o formu mezinárodního obchodu a ekonomické integrace zemí Euroasijské hospodářské unie. Do unie patří Bělorusko, Arménie, Kazachstán, Kyrgyzstán a Rusko. Celní unie zahájila svou činnost v roce 2015 a je jedním z právních nástupců Celní unie Běloruska, Kazachstánu a Ruska. Hlavním orgánem této unie je Nejvyšší evropská hospodářská rada složená ze zástupců členských zemí celní unie jednotného hospodářského prostoru.

Severoamerická dohoda o volném obchodu s ropou

Je dohoda mezi Kanadou a Mexikem a Spojenými státy. Podle této dohody začalo v lednu 1994 formování jednoho z největších trhů na světě. Cílem dohody je odstranit překážky obchodu, vytvořit podmínky pro spravedlivou soutěž, zvýšit proveditelnost investic, společně chránit práva duševního vlastnictví, zavést účinný mechanismus spolupráce a řešení konfliktů a rozvíjet třístrannou regionální a mnohostrannou spolupráci. Vlastnosti této integrace:

Za prvé, Severoamerická dohoda o volném obchodu má kontinentální rozměry. Ve světové ekonomice jde o první integrační uskupení s takovou charakteristikou. Sdružuje pouze tři, ale velké z hlediska území, lidských zdrojů a ekonomického potenciálu země.

Za druhé, spojené země mají různou úroveň ekonomického rozvoje, navíc úroveň Mexika je v ostrém kontrastu s úrovní USA a Kanady.

Za třetí, Spojené státy, světová jednička s vědeckým a technickým potenciálem a konkurenceschopnou ekonomikou, zůstávají výrazným centrem severoamerické zóny volného obchodu.

Za čtvrté, dohoda má rozsáhlý charakter, pokrývá výrobní sféru, mezinárodní obchod, finanční vztahy mezi zeměmi, investiční činnost, expanzi, volný pohyb kapitálu, neomezený vývoz zisků a příjmů, prohlubuje liberalizaci vzájemného obchodu, upravuje postup pro pracovní migraci atd.

Za páté, ropné členské státy jsou zároveň v atlantické a tichomořské zóně, a jsou téměř stejně vzdálené od dvou dalších silných světových ekonomických regionů: západní Evropy a Asie, což umožňuje rovnoměrně rozvíjet ekonomické vazby s nimi a významně ovlivňovat rozvoj těchto vazeb.

Samozřejmě, mimo Evropu a USA existuje také řada regionálních mezinárodních organizací, jejichž účelem je regulovat obchodní vztahy. Mezi takové organizace patří:

- Středoamerický společný trh;
- Asijsko-pacifické hospodářské společenství;
- Latinskoamerické sdružení volného obchodu;
- Sdružení národů jihovýchodní Asie;
- Liga arabských států;
- Rada arabské hospodářské jednoty;
- Západoafrická hospodářská a měnová unie;
- Společný trh pro Východní a Jižní Afriku;
- Středoafriické celní a hospodářské unie.

Tyto organizace se zabývají zlepšením ekonomických a politických vztahů mezi členskými státy, dosažením ekonomické integrace členských států, posílením konkurenceschopnosti hospodářských činností v rámci otevřeného a konkurenčního trhu.

Závěry k této části

Jak je z výše uvedeného zřejmé, v současné době ve světě existuje mnoho mezinárodních organizací, které si kladou za cíl usnadňovat a regulovat mezinárodní obchod. Avšak vzhledem k řadě geografických, kulturních a dalších aspektů existence jediné organizace, která by byla schopna sjednotit většinu zemí a stejně zastupovat zájmy všech svých členů je nemožné. A proto je potřeba v samostatných regionálních organizací nebo organizace, které regulují obchod s konkrétním výrobkem.

Také v zájmu každé politické a ekonomické otevřené země je být členem takových organizací, protože to bezesporu přinese ještě větší otevřenost ekonomice, perspektivu růstu a příjmy pro obchodování.

7. Právní úprava mezinárodního finančního zúčtování

7.1 Pojem a typy mezinárodního zúčtování

Mezinárodním zúčtováním je peněžní zúčtování mezi institucemi, podniky, bankami a jednotlivci související s pohybem zboží a služeb v mezinárodním oběhu. Jak upřesňuje Mirošničenko (2021) mezinárodní zúčtování zahrnuje obchod se zbožím a službami, ale i nekomerční operace, úvěrový pohyb kapitálu mezi zeměmi, včetně vztahů souvisejících s výstavbou objektů v zahraničí a poskytování hospodářské pomoci zemím. Většina mezinárodních plateb se provádí bezhotovostně. Jako zprostředkovatelé zpravidla vystupují velké banky, ve kterých jsou otevřeny příslušné účty účastníků zahraničněobchodních operací.

Při analýze tohoto konceptu lze rozlišit následující vlastnosti mezinárodního zúčtování:

- regulace národními a mezinárodními akty;
- používání různých měn, které způsobuje přítomnost měnového rizika spojeného s volatilitou směnných kurzů;
- nesoučasnost období výroby a prodeje zboží, odlehlost trhů, která určuje vznik samostatné formy pohybu hodnoty v mezinárodním oběhu.

Hlavními subjekty mezinárodního zúčtování mohou označit exportéry a importéry a také banky, které jim poskytují služby. Činnost bank v této oblasti je upravena národní legislativou a pravidly stanovenými ve světě jednotlivými bankovními smlouvami.

Rozehnalové (2021) zdůrazňuje podstatné náležitosti mezinárodního zúčtování:

- doba placení;
- místo placení;
- způsob placení.

Z pohledu formy mohou rozlišit následující podoby mezinárodního zúčtování:

- dokumentární – inkaso a akreditiv;
- nedokumentární – bankovním převodem, zálohové platby, platba na otevřený účet, zúčtování šekem, zúčtování na směnku.

V dalších částech práce je popsáno detailně některé z těchto forem.

7.2 Pojem a typy akreditivu

Akreditiv v mezinárodních smlouvách je jednostranným peněžním závazkem banky. Lze označit akreditiv jako situaci kdy banka vystaví závazek jménem klienta (dovozce) akreditivu ve

prospěch příjemce (vývozce). Na základě této povinnosti je banka, která úvěry otevřela, povinna zaplatit příjemci ihned nebo ve splátkách vymezenou částku. Banka může provádět takové platby za předpokladu, že příjemce předloží dokumenty poskytnuté k akreditivům a splní další podmínky akreditivu. To znamená, že dovozce dá pokyn své bance, aby zaplatila peníze za zakoupené zboží pouze za podmínky, že vývozce předloží dokumenty potvrzující skutečnost, že zboží bylo odesláno v souladu s podmínkami smlouvy. Forma akreditivu mezinárodního zúčtování je upravena jednotnými pravidly a zvyklostmi pro dokumentární akreditivy. Jak poznamenává Poláček (2017) „*Na mezinárodní úrovni neexistuje žádná unifikovaná úprava. V mezinárodní praxi jsou však široce využívána Jednotná pravidla a zvyklosti pro dokumentární akreditivy vydané Mezinárodní obchodní komorou v Paříži. Pokud není volba práva upravena jednotnými pravidly či jinými zvyklostmi, bude aplikováno právo sídla korespondenční banky (banky opraveného). Rozhodující je tedy vnitrostátní hmotná a kolizní úprava*“.

Dále je nutné specifikovat druhy akreditivů, které mají místo v ekonomické části těchto mezinárodních vztahů:

- akreditiv na viděnou, který musí být zaplacen ihned;
- revolvingový akreditiv, používá se v případě opakujících se plnění;
- převoditelný, umožňuje poskytnout plnění z akreditivu jiné osobě. Podle Pravidel akreditiv lze převést jenom jednou;
- potvrzený akreditiv pro provádění plateb, pro které jsou prostředky plátce předem rezervovány v plné výši na samostatném účtu ve vystavující bance nebo v provádějí bance;
- odvolatelný akreditiv, který může vystavující banka na žádost kupujícího změnit nebo zrušit bez předchozí dohody s dodavatelem;
- neodvolatelný akreditiv, který nelze změnit nebo zrušit bez souhlasu obou stran. Podle zmíněných Pravidel, pokud není uvedeno, že akreditiv je odvolatelný – považuje se za neodvolatelný;
- akreditiv s červenou doložkou je způsobem, který umožňuje částečnou platbu předem, před odesláním zboží;
- stand-by akreditiv je typem zaučovacího instrumentu při kterém částka je převedena v případě nesplnění smluvních závazků (např. kvalita zboží).

7.3 Pojem a druhy inkasa

Podle § 2694 OZ „*smlouvou o inkasu se obstaravatel inkasa zavazuje obstarat pro příkazce přijetí peněžní částky nebo jiný inkasní úkon od třetí osoby a příkazce se zavazuje zaplatit obstaravateli inkasa odměnu. Není-li výše odměny ujednána, zaplatí příkazce obstaravateli inkasa odměnu obvyklou v době uzavření smlouvy*“.

Kromě národní legislativy, podobně jako s akreditivy, na mezinárodní úrovni neexistuje unifikovaná úprava pro inkasa. Přesto Mezinárodní obchodní komorou byly zpracovány a používají se v praxi Jednotná pravidla pro inkasa.

Použití dokumentárního inkasa je vhodné v případě, že dodavatel nemá pochybnost o ochotě a schopnosti odběratele zaplatit. Dokumentární inkaso znamená vždy jen platební závazek pro dovozce nebo odběratele, nikoli pro banku, která v případě otevření dokumentárního inkasa nevstupuje do platebního závazku, ale pouze zprostředkovává oběh dokumentů a tok peněz. Dokumentární inkaso je možné používat jak v tuzemském, tak v zahraničním platebním styku.

Platební operace spočívá v přijímání a připisování plateb bankou. Banky nepřebírají povinnost provést platbu při dokumentárním inkasu. Jejich odpovědnost se omezuje na předání a doručení dokumentů proti zaplacení akceptace, avšak bez vlastní povinnosti k platbě, pokud kupující nesplní nebo nemůže splnit své povinnosti k vyzvednutí.

Inkaso je více rizikové pro prodávajícího, ale je mnohem výhodnější pro plátce, který není nucený používat svůj provozní kapitál. Při využití dokumentárního inkasa nemá prodávající jistotu, že kupující platbu provede až do doby expedice zboží.

7.4 Bankovní záruka

Bankovní záruka je způsob zajištění splnění závazků, při kterém banka, jiná úvěrová instituce nebo velká pojišťovací organizace vystaví na žádost hlavního dlužníka písemný závazek. Většinou se jedná o závazek zaplatit příjemci úvěru peněžní částku, když se předloží výzva k jeho zaplacení.

Bankovní praxe rozlišuje záruky platební a neplatební. Dále Rozehnalová (2021) člení záruky podle vazby na zaručovaný závazek na záruky na požádání (nedokumentární, na první výzvu) a záruky oproti důkazům (podmíněná záruka).

Co se týče právní úpravy, záruky v mezinárodním obchodě regulují dokumenty vypracované Mezinárodní obchodní komorou: Jednotná pravidla pro kontraktní záruky, Jednotná pravidla pro záruky na požádání a Jednotná pravidla pro smluvní záruky.

Podle mého názoru, podnikatele k využívání tohoto typu finančních služeb povzbuzují některé výhody, ku příkladu nízké náklady na bankovní záruku, možnost efektivního řešení problematiky splacení závazků bez uvolňování peněžních prostředků z oběhu nebo jejich přímého zapůjčování od úvěrových institucí. Bankovní záruku lze navíc považovat za dodatečný impuls ke splnění přijatých závazků ze smlouvy, např. dodání zboží a poskytnutí služby.

7.5 Mezinárodní platební systémy

Pro umožnění výše popsaných transakcí a řady dalších v mezinárodním prostředí je nezbytnost existence platebního systému, který by byl schopen tyto peněžní transakce provádět. Podle Mirošničenko (2021) mezinárodní platební systém je systém, ve kterém může být platební organizace jak rezidentem, tak i nerezidentem, který vykonává svou činnost na území dvou nebo více států a zajišťuje převod peněžních prostředků v rámci limitů tohoto platebního styku, včetně z jedné země do druhé.

Dále nabízím stručnou charakteristiku hlavních mezinárodních platebních systémů.

Mezinárodní platební styk zpravidla probíhá pomocí telekomunikačního systému SWIFT – Společnosti pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci, která zajišťuje přenos dat týkajících se platebního styku. Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci je automatický mezinárodní mezibankovní systém pro přenos informací a provádění plateb. Jak upozorňuje Schlossberger (2012) SWIFT je nejen největší světová síť pro přenos informací, ale poskytuje také speciální vybavení a software pro práci v síti.

CERTIS je provozovaný ČNB systém mezibankovního platebního styku, který zpracovává platby mezi jednotlivými bankami v českých korunách. ČNB poskytuje Pravidla platebního systému CERTIS. Pravidla stanovují podmínky účasti v systému, práva a povinnosti provozovatele a účastníků, podmínky pro vedení účtů.

TARGET 2 je nástupce staršího systému TARGET. Je bankovní platební systém, který umožňuje mezinárodní vypořádání v reálném čase v členských státech EU. TARGET zpracovává ty typy vypořádacích operací kde platby přímo souvisejí s operacemi centrálních bank, alespoň jedna ze stran zastoupena systémem eura, operace velkých převodů provozovaných v eurech, platby v eurech mezi clearingovými bankami, mezibankovní a

klientské platby v eurech. Podle Schlossbergera (2012) hlavní změnou TARGET 2 oproti staršímu systému bylo zavedení jednotné technické a technologické platformy.

Závěry k této části

Mezinárodní platební styk je nedílnou součástí mezinárodního obchodu. V praxi ovšem jsou případy platby na místě, tzv. hotovostní platby. Strany však obvykle z důvodu komfortu volí bezhotovostní platby. Může to být způsobeno přímým zákazem hotovostních plateb přesahujících pevný objem, nebo jednoduše zajištění plnění podmínek smlouvy druhou stranou. V tomto případě lze hovořit o platbě bez jakýchkoli podmínek, bez závazková – hladká platba nebo s podmínkami pro provedení transakce (doklady potvrzující odeslání zboží a tak dále) – akreditiv a inkaso.

Bylo uvedeno, že v této době neexistuje konkrétní ratifikovaná úprava daných platebních transakcí, ale existují zpracované Mezinárodní obchodní komorou jednotná pravidla, která regulují vztahy v této oblasti.

Důležitou roli ve vypořádání mezinárodních plateb hraje institut bankovní záruky. Bankovní záruka je jedním z finančních nástrojů pro zajištění plnění smluvních závazků souvisejících s dodávkou zboží, zajištěním jejich úhrady, jakož i splnění dalších závazků vyplývajících ze smlouvy uzavřené mezi oběma stranami. Bankovní záruka plní úkol minimalizace rizik dohody spojených s nezaplacením či nedodáním zboží a zároveň podporuje úsporu provozního kapitálu.

Také byly popsány hlavní platební systémy, které umožňují rychlé bezhotovostní platby v mezinárodním obchodování, což není lehký úkol, z toho důvodu, že zákony a podle toho i bankovní systémy a pravidla mnoha zemí, jakož i systémové a technologické vybavení se mohou jak nepatrně, tak i výrazně lišit.

8. Právní úprava obchodních vztahů v EU

8.1 Obchodní právo Evropské unie

Obchodní právo Evropské unie je odvětvím práva EU, které poskytuje právní prostředky pro vztahy mezi živnostenskými rezidenty a nerezidenty EU. Právní cestou zajišťuje jednu z nejdůležitějších politik EU – společnou obchodní politiku vůči třetím zemím. Důkazem vedoucí role obchodní politiky je skutečnost, že téměř všechny otázky zahraničního obchodu se zbožím jsou ve výlučné kompetenci EU, přestože členské státy mají právo prostřednictvím ad hoc (za určitým účelem) koordinačního postupu účastnit se obchodních jednání, která vede komisi k výkonu některých funkcí správy zahraničního obchodu.

Společná obchodní politika je podle čl. 133 Smlouvy o založení Evropského společenství založena na jednotných zásadách, zejména pokud jde o změny celních sazeb, uzavírání celních obchodních dohod, dosažení sjednocení v opatřeních, k dosažení liberalizovaní vývozní politiky a opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření zavedená v případě dumpingu nebo subvencování.

Veřejné i soukromé osoby vystupují jako subjekty jak obchodního práva EU jako celku, tak subjektů obchodně právních vztahů zvláště. Předmětová struktura obchodněprávních vztahů se vyznačuje rezidentstvím v EU. Za rezidenta EU podle právních norem je zpravidla považována osoba, která má u právnické osoby – sídlo statutárního orgánu, u fyzické osoby – místo registrace podnikatele nebo místo trvalého pobytu v celním území kteréhokoli členského státu EU.

Podle Mirošničenko (2021) obchodní právo EU je předmětem obchodních vztahů mezi členskými státy EU, třetími zeměmi a členskými státy EU, mezinárodními organizacemi a členskými státy, třetími zeměmi a institucemi, mezinárodními organizacemi a institucemi EU, institucemi EU a rezidentními nebo nerezidentskými soukromými osobami.

8.2 Právní nástroje obchodní politiky EU

Janků (2021) člení právní nástroje, které využívá EU k realizaci obchodní politiky na autonomní a smluvní nástroje.

Autonomním nástrojem je jednostranné prosazení zájmů EU právními prostředky. Mezi tyto nástroje patří nařízení, směrnice EU. Dále navrhuji charakterizovat nejdůležitější směry, které se řídí těmito nástroji.

Od momentu založení EU její hlavním účelem bylo vytváření celní unie mezi členskými státy. Proto je tato oblast jednou z hlavních, co se týče právní regulace EU. Jak je známo pro vnitřní prostor EU platí pravidlo jednotného celního území, to znamená, že veškeré obchodní vztahy mezi subjekty EU jsou rovnocenné vnitrostátním obchodním operacím. Pro externí obchodní vztahy podstatou je dodržování norem společného celního sazebníku a antidumpingových opatření. Jako základní dokumenty, které upravují tyto vztahy označujeme celní kodex EU a Nařízení o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku. Tyto hlavní předpisy pak jsou doplněny řadou dalších, které upravují některé užší okruhy.

Regulace dovozu je založena na politice společných, rovných pravidel pro dovoz do jakéhokoliv státu EU. Podstatou právní regulace je Nařízení o společných pravidlech dovozu 2015/478 (volný dovoz bez omezení kvótami), Nařízení o společných pravidlech pro dovoz z některých zemí mimo EU 2015/755.

Regulace vývozu je stanovena z větší části Nařízením o společných pravidlech vývozu 2015/479. Tento dokument označuje, že vývoz produkce z EU do jiných zemí nepodléhá množstevním omezením. Janků (2021) k otázkám vývozu zboží zahrnuje také problematiku ochranných opatření. V tomto případě se jedná o omezení pro vývoz v případě kritických situací, když export může vést k nedostatku určitých produktů v EU.

Ochranná opatření je systém regulace pro vývoz a dovoz pro ochranu zájmů EU, spravedlnosti a rovnosti obchodování. Podle Janků (2021) k oblastem těchto opatření patří:

- ochrana proti nedovoleným praktikám. Jedná se o institut, který umožňuje podnikatelům nebo dokonce zemím poslat stížnost Evropské komisi pro zkoumání situací, při které údajně existují překážky obchodu zavedené třetími zeměmi;
- ochrana proti dumpingu. Dumpingem se obecně rozumí situace, kdy se na domácí trh importuje produkt s výrazně levnější cenou, než je obvyklá na domácím trhu. Když Evropská komise rozhodne, že došlo k dumpingu, může tak rozhodnout o zavedení specifického cla nebo cenového závazku pro tento produkt;
- ochrana proti nedovoleným subvencím. V tomto případě jde o to, že importovaný produkt ze zemí mimo EU v zemi své výroby je v podpůrném, subvenčním postavení a zároveň tento dovoz způsobuje škodu odvětví EU. V této situaci pak Evropská komise může rozhodnout o zavedení vyrovnávacího cla.

Smluvní nástroje obchodní politiky EU představují sebou mnohostranné a dvoustranné dohody, kde v jedné ze stran vystupuje EU. Sem můžeme začlenit dohody, které souvisejí

s Evropským hospodářským prostorem, dohody s rozvojovými zeměmi – preferenční dohody, dohoda o partnerství z Cotonou, asociační dohody.

Závěry k této části

Založení EU, příprava na další rozšíření EU, dosažení cílů jednotného trhu, praktické formování hospodářské a měnové unie v kombinaci s vnějšími faktory, jako je vytvoření Světové obchodní organizace a změna obecné politické situace ve světě vedly k významné aktualizaci obchodní politiky. Objevily se nové normativní činy v oblasti dovozní regulace, kvóty, anty dumping, protiopatření k obchodním bariérám ve třetích zemích atd.

Tak obchodní právo Evropské unie je součástí práva EU, která reguluje obchodní vztahy v prostoru EU. Poskytuje právní nástroje jedné z nejdůležitějších politik EU – společné obchodní politice. Důkazem vedoucí úlohy obchodní politiky v EU je skutečnost, že téměř všechny otázky zahraničního obchodu se zbožím je výlučná kompetence EU. Systém nástrojů regulace obchodních vztahu v EU rovna se nařízením EU a také mnohostranným nebo dvoustranným mezinárodním dohodám, kde jednou ze stran je EU.

Stojí za zmínku, že hlavními trendy rozvoje regulace zahraničního obchodu jsou rostoucí liberalizace světových komoditních trhů. Efektivní a promyšlená právní regulace zahraničního obchodu umožňuje EU dodržovat výše uvedené trendy a zároveň zůstat lidem ve světové obchodní aréně.

9. Právo Světové obchodní organizace (WTO), organizační struktura

9.1 Historie WTO (GATT)

Jak je známo z historických dat, po skončení druhé světové války začalo vyjednávání o vytvoření mezinárodní obchodní organizace pod ochranou Organizace spojených národů. Jak upozorňuje Rozehnalová (2021) klíčovými organizacemi ve sféře mezinárodní ekonomiky a financí v tuto dobu se staly Mezinárodní měnový fond, Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, a GATT – Všeobecná dohoda o clech a obchodu. Na základě poslední byly provedené snahy o založení mezinárodní obchodní organizace. Během konference v roce 1948 byla přijata Havanská charta o založení takové, která však nikdy nevstoupila v platnost, protože parlamenty některých zemí, včetně Spojených států, odmítly dohodu ratifikovat. GATT se tak stala jediným mezinárodním dokumentem regulujícím obchod v poválečném světě na dalších 45 let.

Změny v doplnění norem GATT mohly být prováděny výhradně v rámci mezinárodních konferencí, které se nazývají kola. Díky zavedeným celním omezovacím mechanismům se proces liberalizace obchodu pohyboval pomalu. V letech 1946 až 1994 se uskutečnilo celkem osm kol mnohostranných obchodních jednání. Výsledkem každého z nich bylo přijetí nových dohod upravujících různé aspekty mezinárodního obchodu, zejména snížení celních sazeb. Vážným nedostatkem systému byl nedostatek institucionální základny, tedy mezinárodní organizace jako takové. Dohody nebyly pro zúčastněné země závazné. V navazujícím kodexu, aby se staly nedílnou součástí dohody o vytvoření Světové obchodní organizace, staly se povinnými pro všechny její členy úmluvy věnované regulaci dotací, kompenzačním opatřením, udělováním licencí na dovoz. Při jednání na posledním, Uruguayském, kole došlo ke vzniku Světové obchodní organizace (WTO).

9.2 Organizační struktura WTO

Světová obchodní organizace, podle jejího statutu, je mezinárodní organizace, jejímž cílem je rozvíjet systém právních norem mezinárodního obchodu a kontrolovat jejich dodržování. Konkrétní cíle a zásady již byly charakterizované v části 3.5 této práce.

Pro lepší pochopení procesu fungování a naplňování cílů této organizace jsou níže stručně popsány hlavní strukturální části dle oficiálních údajů z webu této organizace. Organizace funguje v mnoha ohledech stejně jako GATT, ale zároveň vykonává kontrolu nad širším spektrem obchodních dohod. Včetně obchodu se službami a otázek obchodních aspektů práv duševního vlastnictví. A tak má výrazně větší pravomoc v souvislosti se zkvalitněním rozhodovacího procesu a jejich prováděním členy organizace.

Konference ministrů je nejvyšším orgánem WTO. Skládá se z ministrů obchodu nebo jiných příslušných ministerstev a je svoláván každé dva roky. Všichni členové mají jeden hlas, rozhodnutí jsou přijímána konsensem. Na konferenci jsou zvažovány nejostřejší otázky regulace obchodní politiky, další liberalizace mezinárodního obchodu, zlepšování pravidel a standardů v obchodu. Jedním z problémů je zejména harmonizace norem a pravidel existujících v nejméně rozvinutých zemích. Faktem je, že v oblasti podmínek práce jsou ekologické normy vyspělých zemí vyšší, produkt je dražší a tak se snižuje jeho konkurenceschopnost.

Generální rada je výkonným orgánem. Skládá se ze zástupců členských států. Samostatná jednání zastupitelstva se konají jako komise pro regulaci poplatků nebo jako komise pro kontrolu obchodní politiky. Orgány podřízené Generální radě jsou zodpovědné za konkrétní skupiny zboží: Rada pro obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví, Rada pro obchod se zbožím atd. Generální radě jsou podřízeny také různé výbory: Výbor pro obchod se životním prostředím, Výbor pro rozvoj obchodu, Výbor pro omezení platební bilance atd.

Sekretariát vykonává běžnou administrativní činnost a v jeho čele stojí generální ředitel. Součástí sekretariátu je oddělení technické spolupráce a odborné přípravy, které poskytuje pomoc rozvojovým zemím ve formě informační a referenční dokumentace, vazby na poslání organizace.

9.3 Hlavní dohody WTO

Z právního hlediska právní systém WTO je jakousi mnohostrannou smlouvou pravidel a předpisů, které upravují více než devadesát sedm procent veškerého zboží a služeb světového obchodu. Smlouvy Uruguayského kola spojují soubor více než 60 mnohostranných obchodních dohod a dalších právních dokumentů, z nichž hlavní je dohoda o založení Světové obchodní organizace a k ní přidané mnohostranné obchodní dohody.

Rozehnalová (2021) člení dohody WTO podle závaznosti na tyto skupiny:

- Všeobecné obchodní dohody, závazné pro všechny členy – Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace; Mnohostranné dohody o obchodu se zbožím; Všeobecná dohoda o obchodu službami; Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví; Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů; Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky;
- Vícestranné obchodní dohody, které jsou na zvážení členů, jestli je přijmou.

Závěry k této části

Světová obchodní organizace je jedinou mezinárodní organizací, která dohlíží na pravidla globálního obchodu mezi státy. Její hlavní funkcí je zajistit, aby obchodování probíhalo co nejnadhěji, předvídatelně a svobodně. WTO byla nástupcem Všeobecné dohody o clech a obchodu uzavřené po druhé světové válce. WTO má regulovat obchodní vztahy členů organizace na základě balíčku dohod Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání. Tyto dokumenty jsou právním základem moderního mezinárodního obchodu.

Mezi členy WTO patří 164 zemí a samostatná celní území, která představují 98 % světového obchodu. Členství ve WTO má pro státy své výhody. Například vytváření příznivějších podmínek pro přístup na světové trhy zboží a služeb na základě předvídatelnosti a stability vývoje obchodních vztahů mezi členy WTO. Včetně transparentnosti jejich zahraniční hospodářské politiky, přístup k mechanismu WTO pro řešení obchodních sporů, který umožňuje zajistit ochranu národních zájmů a odstranit diskriminaci, možnost realizace svých současných a strategických obchodních a ekonomických zájmů prostřednictvím efektivní účasti na mnohostranných obchodních jednáních při vytváření nových pravidel mezinárodního obchodu.

10. Řešení mezinárodních obchodních sporů

10.1 Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů

Mezinárodní obchodní spor je střet rozporů vznikajících mezi subjekty mezinárodního obchodu. Podle Mirošničenko (2021) existují tyto předpoklady pro vznik obchodních sporů: spory z neplnění nebo porušení povinností; spory, které souvisejí s porušením povinností v důsledku zavedení dovozních subvencí nebo poskytování příslušných celních úlev, spory a rozpory, které jsou způsobené přítomností určitých situací masové nezaměstnanosti.

Poláček (2017) definuje tři způsoby řešení sporů v mezinárodním obchodu: alternativní, soudní řízení a rozhodčí řízení.

Alternativní řešení sporů (alternative dispute resolution, ADR). Tento způsob řešení se sporů liší od jiných hlavně tím, že stát většinou neposkytuje svou garanci na vykonávání rozhodnutí tohoto procesu. Jak naznačuje Janků (2021) k ADR patří: vyjednávání, mediace, smírčí řízení a rozhodčí řízení (jiný autor, Poláček, poslední proces mezi ADR nezařazuje). Jeden z těchto způsobů alternativního řešení – mediace, byl popsán v části 6.2 této práce jako jedna z oblastí činnosti Mezinárodní obchodní komory.

10.2 Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů v soudním řízení

Řešení mezinárodních obchodních sporů v soudním řízení je proces projednávání mezinárodních obchodních sporů velkým počtem mezinárodních a národních soudů. Nejsměrodatnější pro evropský region jsou však mezinárodní soud OSN, soud EU a soud obecné jurisdikce EU. Jak poznamenává většina vědců, tento typ řešení sporů není v současnosti nejpopulárnější. Nebude-li ve smlouvě smluvních stran uvedeno, že spory vzniklé v obchodním styku budou řešeny u rozhodčího soudu, pak bude takový spor řešen soudem. §86 ZMPS definuje, že „*Ujednáním stran v písemné formě může být ve věcech závazkových práv a v jiných majetkových právech sjednána i příslušnost zahraničního soudu... Jestliže byla sjednána příslušnost zahraničního soudu podle odstavce 1, je tím vyloučena pravomoc českých soudů ...*“

Podle Pfeiffer a kolektivu (2019) hlavním právním předpisem pro Českou republiku v otázkách řešení obchodních sporů před soudem je nařízení Brusel I bis. Tento dokument se aplikuje na věci občanské a obchodní, kromě otázek osobního stavu a svéprávnosti, insolvenčního řízení, dědictví a také nevztahuje se na rozhodčí řízení.

10.3 Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů v rozhodčím řízení

Rozehnalová (2021) definuje rozhodčí řízení jako „*dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí*“.

Podmínkou pro projednání sporu v rozhodčím řízení je přímá vůle stran, která je potvrzená rozhodčí smlouvou. Při uzavírání rozhodčí smlouvy se musí v ní stanovit místo projednávání sporu, právní normy, od kterých se nelze odchýlit, volbu hmotného práva, podle kterého bude spor posuzován, výběr rozhodců, platba rozhodčího soudu, jazyk, ve kterém bude spor projednáván, povaha řízení, postup, který musí rozhodce dodržovat.

V praxi existují dva druhy rozhodčích smluv: rozhodčí smlouva a rozhodčí doložka. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů definuje je takto: „*Rozhodčí smlouva se může týkat*

- a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo*
- b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka) “.*

Dále je důležité vymezit druhy daného řízení. Janků (2021) třídí je na dva typy: řízení ad hoc, a institucionální řízení.

Rozhodčí řízení ad hoc je druh rozhodčího řízení (pro tento případ), který na rozdíl od institucionálního (trvalého, na určitém místě, podle určitých pravidel) strany vytvářejí k posouzení konkrétního sporu, který vznikl. U ad hoc rozhodčího řízení je ve smlouvě zpravidla stanoven postup výběru jednotlivých rozhodců (rozhodce) pro řešení konkrétního sporu, na rozdíl od volby rozhodčího řízení institucionálního, kdy si strany na počátku vybírají instituci. Podle Mirošničenko (2021) nejuniverzálnějším dokumentem upravujícím fungování ad hoc rozhodčího řízení (pokud se strany nedohodnou na jiném postupu) je rozhodčí řád UNCITRAL. V případě ad hoc rozhodčího řízení, pokud se strany rozhodnou pro tento typ rozhodčího řízení, se doporučuje, aby smlouva předem stanovila postup, případně odkaz ve smlouvě na konkrétní univerzální zdroj. Tato úprava umožňuje omezit procesní spory na minimum a poskytnout řešení.

Institucionální rozhodčí řízení je charakterizováno volbou konkrétní rozhodčí organizace, která má vlastní pravidla rozhodčího řízení. Tato organizace může zaručit vysokou profesionalitu při průběhu řešení sporů. Trvale fungující arbitráže jsou vytvářeny v komorách největších

asociací. Mezi nimi existují obecné arbitráže, které existují u obchodních komor příslušných zemí, a speciální arbitráže, které posuzují určité případy s ohledem na typ produktu nebo směr činnosti. Existuje více než 100 stálých arbitráží. Takové instituce jako Mezinárodní rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži, Londýnský arbitrážní soud, Arbitrážní institut Stockholmské obchodní komory, Americká arbitrážní asociace, Vídeňské mezinárodní arbitrážní centrum.

10.4 Koncepce řešení mezinárodních obchodních sporů v rámci dohod WTO

Jedním ze zvláštních rysů fungování WTO je možnost řešení obchodních sporů na základě této organizace. Tento postup je regulován Ujednáním o pravidlech a řízení při řešení sporů. Dané řízení má na starosti Orgán pro řešení sporů (DSB), který je identický s Generální radou WTO. Podle výše uvedeného dokumentu může jakákoli země v reakci na porušení svých zájmů (například dumping) ze strany obchodního partnera nebo porušení dříve uzavřených dohod proti ní podat stížnost WTO.

Projednávání stížnosti se podle předpisů skládá ze čtyř na sebe navazujících fází: konzultace, ustanovení panelu, verdikt (doporučení nebo rozhodnutí) a případné odvolání. Spor lze vyrovnat v kterékoli z těchto fází.

Konzultační fáze trvá minimálně 60 dní. Na něm dostanou strany sporu čas, aby se dohodly mezi sebou samy nebo za účasti prostředníka, například generálního ředitele WTO. Pokud konzultace nepovedou k vyrovnání sporu, mohou strany sporu požádat o zřízení panelu. Tato skupina zahrnuje 3 až 5 specialistů, kteří nejsou oficiálními představiteli států a nemají občanství stran konfliktu. Strany předloží své argumenty. Rozhodnutí o konkrétních stížnostech je vyneseno na základě „negativního konsenzu“: doporučení panelu je přijato, pokud alespoň jedna země nevznese námitky proti jejímu přijetí. Pokud strany sporu nejsou spokojeny s verdiktem, mají právo se odvolat. Posuzuje jej senát složený ze tří členů stálého odvolacího orgánu. Zpráva odvolacího orgánu se přijímá podle stejného principu „negativního konsenzu“, proti tomuto rozhodnutí se již nelze odvolat.

Strana, která prohraje, je povinna uvést svou legislativu do souladu s rozhodnutím a země se musí dohodnout na kompenzaci. Podle Mirošničenko (2021) strana, která prohraje, může například snížit dovozní cla pro určitou skupinu zboží. Pokud tak neučiní, může být vítěznému státu povoleno reagovat kvótami nebo vyššími tarify. Pravidla WTO zároveň vyžadují, aby takové opatření bylo dočasné a pokud možno se týkalo pouze hospodářského odvětví dotčeného

sporem. Ujednání o pravidlech a postupech řešení sporů zdůrazňuje, že účelem systému řešení sporů WTO není potrestat viníky, ale nalézt řešení konfliktu.

Závěry k této části

Jak je z výše uvedeného zřejmé, podnikatelé, všichni účastníci obchodních vztahů mezinárodního charakteru mají širokou škálu činností k řešení svých sporů, které obecně se dělí na alternativní řešení sporů, soudní řízení a rozhodčí řízení. Samostatné a důležité místo, podle mého názoru, má proces řešení takových sporů ve WTO.

Je zřejmá liberalizace těchto procesů a snahy mezinárodních organizací a zemí, které jsou smluvními stranami určitých dohod, poskytnout podnikatelům co nejvýhodnější podmínky. Znamená to, že v určitých případech je zde právo volby orgánu, u kterého bude spor projednán, a strany si také mohou zvolit, jak bude probíhat samotné řízení. Ve všech případech je důležité všechny tyto otázky písemně zaznamenat a dohodnout se všemi smluvními stranami.

11. Praktická část

11.1 Analýza dat získaných z polostrukturovaných rozhovorů

Pro začátek je zapotřebí charakterizovat podnikatelské prostředí v České republice jako takové, ve smyslu, jestli je vhodné věnovat se mezinárodnímu obchodování v tomto území. Česká republika je, dle mého názoru, vhodným místem pro mezinárodní podnikání jak z geografického, tak legislativního hlediska. Česká republika je vyspělou zemí střední a východní Evropy, členem OSN, WTO, EU, NATO, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj a dalších vlivných univerzálních a regionálních mezinárodních organizací. Dále, pro lepší pochopení současného stavu této oblasti obchodu doporučuji obrátit se na statistická data Českého statistického úřadu a atlasu ekonomické komplexnosti.

Zahraniční obchod hraje v ekonomice České republiky významnou roli. Podíl exportu na HDP ČR je více než 80 %. Hlavním trhem pro české zboží je trh EU. Hlavním obchodním partnerem je Německo, kam směřuje asi 32 % českého exportu. Německo je na prvním místě z hlediska celkového objemu zahraničního obchodu, následuje Polsko a Slovensko. V komoditní struktuře českého vývozu převažují vozidla a ostatní strojírenské výrobky, polotovary a materiály, průmyslové a spotřební zboží.

Dovoz do země z hlediska geografického rozložení vypadá podobně jako vývoz. Na prvním místě je Německo, následuje Polsko, Slovensko a další země EU. Zbožová struktura dovozu do země opět napodobuje vývoz: vozidla a ostatní strojírenské výrobky (skoro polovina celkového objemu dovozu), polotovary a materiály, průmyslové a spotřební zboží, zboží chemického průmyslu, minerální paliva, potraviny a živá zvířata.

Zároveň Česká republika, podle posledního srovnání podnikatelského prostředí Světové banky, se umístila v rámci EU na 21. místě. Tento špatný výsledek je způsoben především nejnepříznivějšími podmínkami pro zahájení podnikání, nízkou tržní kapitalizací atd. Z těchto stručných analytických údajů je zřejmé, že tento obor podnikání v ČR je perspektivní pro podnikatele, a nabízí širokou řadu možností.

Dále tato část práce popisuje výsledky polostrukturovaných rozhovorů s podnikateli z různých forem podnikání a různých velikostí. Otázky byly zaměřeny na nalezení skutečných dat týkajících se právního aspektu mezinárodního obchodu, tedy na:

- přítomnost právního oddělení ve firmě;
- používání standardních smluv;

- využívání pramenů mezinárodního práva při své činnosti;
- zda se při řešení konfliktů obrací na mezinárodní instituce;
- také jejich subjektivní ocenění dostatečnosti právní báze pro mezinárodní obchodování atd.

V roli respondentů vystupovalo 10 podnikatelských subjektů, jejichž činnost souvisí s mezinárodním obchodem.

První otázky byly zaměřeny na vysvětlení charakteristik firmy, její velikosti, počtu zaměstnanců, oboru činnosti a dalších obecných údajů o podnikateli. Podle poskytnutých odpovědí lze respondenty klasifikovat podle následujících kritérií:

Podle typu: 5 velkých, 4 střední a 1 malá společnost.

Podle umístění: 6 českých, 2 německé, 1 ukrajinská a 1 polská.

Dle oboru činnosti: výroba strojů, obchod s motorovými vozidly, ubytování v hotelích, prodej potravin a další.

V další části rozhovoru byly popsány regiony, se kterými tyto společnosti provádějí mezinárodní obchod. Ve všech případech se jednalo o Evropu, zejména EU, některé z nich obchodovaly se Severní Amerikou (USA, Kanada), Afrikou a zeměmi MENA (Blízký východ a severní Afrika).

Dále bylo specifikováno, se kterými mezinárodními subjekty mají respondenti obchodní vztahy, tedy zda se jedná o fyzické osoby, právnické osoby nebo státy. Respondenti odpověděli, že své aktivity realizují se všemi subjekty, ale v různém poměru, zejména některé mají obchodní vztahy i s obcemi, úřady jiných zemí.

Další otázka se týkala zvolené formy transportování zboží na velké vzdálenosti. Všichni respondenti zvolili jako hlavní prostředek přepravy svého zboží vozidla a nákladní automobily. Jen málo z nich si také zvolilo leteckou a námořní dopravu jako způsob dopravy.

Dále byli dotazováni požádáni, aby popsali, v čí roli nejčastěji vystupují v mezinárodních obchodních vztazích: jako kupující nebo prodávající. Většina odhadovala tento poměr na jako 1:1, s výjimkou subjektu podnikajícího v hotelnictví. V jeho případě obchodu se službami jde téměř vždy o prodejce.

Následující otázky se týkají organizační struktury firmy, tedy přítomnosti či nepřítomnosti samostatného oddělení odpovědného za mezinárodní obchod a právního oddělení. Odpovědi účastníků rozhovoru se lišily. Většina z nich má ve skutečnosti samostatné oddělení

mezinárodního obchodu, ale pouze tři z nich mají samostatné právní oddělení. Ostatní podnikatelské subjekty využívají služeb externích právnických kanceláří buď na smluvním základě dlouhodobě, nebo na základě jednorázových konzultací.

Další část rozhovoru byla zaměřena na právní stránku mezinárodního obchodu, konkrétně na aplikaci smluv firmami při jejich činnosti. Většina respondentů téměř vždy využívá standardní smlouvy vypracované pro vlastní služby, jen ve velmi ojedinělých případech nastávala situace vypracování individuální smlouvy. Žádná z dotázaných firem neměla zkušenosti s řešením konfliktů u soudů, arbitrážních institucí nebo mezinárodních organizací. Jak dotázaní poznamenali, v případě konfliktních situací tyto byly řešeny na základě vyjednávání v podobě např. pokuty dle smlouvy, výměny zboží nebo ukončení smlouvy.

Další otázka byla zaměřena na ekonomickou stránku mezinárodního obchodu, konkrétně na měnu, kterou respondenti používají při výpočtech a způsoby zajištění transakcí. První místo z hlediska oblíbenosti, podle toho, že Evropa je hlavním teritoriem obchodu těchto respondentů, zaujímá euro. O druhé místo se podělily národní měny některých zemí, jako je koruna, zlotý a hřivna. Americké dolary se ve finančních transakcích těchto respondentů používají velmi zřídka. Platba probíhá téměř vždy bezhotovostně, výjimkou bylo hotelnictví, kde má místo placení v hotovosti. Všichni respondenti uvedli, že k zajištění transakcí v mezinárodních zúčtováních používají různé typy akreditivů, zejména nejčastěji – pohotovostní akreditivy.

Poslední otázka byla zcela otevřená a měla za cíl odhalit subjektivní postoj respondentů k právnímu rámci, který reguluje mezinárodní obchod, tedy jeho dostatečnost a úplnost, nebo naopak odhalit mezery a nevýhody, a také zodpovědět otázky o aplikaci takových právních norem, tedy zda se subjekty při řešení některých osobních záležitostí často odvolávají na právní akty.

Jak již bylo zmíněno výše, většina dotazovaných společností nemá ve své struktuře právní oddělení, nebylo pro ně tedy snadné odpovědět na tyto dotazy, nicméně bylo konstatováno, že za dobu jejich působení neměl nikdo negativní zkušenosti s řešením právních otázek souvisejících s mezinárodním obchodem. Zazněl zejména názor, že je to díky vysoké úrovni mezinárodní integrace ČR a zóně volného obchodu, kde není potřeba nadměrného vytížení firemní výkonnosti uspořádáním mezinárodního obchodu. Proto respondenti hodnotili právní rámec pro provádění mezinárodního obchodu jako dostatečný a vyhovující. Pokud jde o praxi při aplikaci norem, bylo zjištěno, že na jejich činnost mají přímý vliv normy mezinárodní povahy, a proto je nesmírně důležité nést odpovědnost za implementaci těchto norem. Nejčastěji

byly přítomny praktické zkušenosti při uzavírání smluv o mezinárodní obchodní činnosti a mezinárodních transakcích, finančních vypořádání.

11.2 Příklad vyřešení krizové situace v mezinárodním obchodě pomocí mezinárodní spolupráce

Považuji za nutné v této práci popsat situaci, která ukázala důležitost mezinárodního obchodu a mezinárodní spolupráce v této oblasti, hlavně protože k řešení popsaného kritického stavu přispěly aktivity mezinárodních organizací popsaných v části 6 této práce, do funkce kterých patří činnost zaměřena na podporu mezinárodního obchodu a rozvoje zemí třetího světa. Situace vznikla v souvislosti s válkou mezi Ruskem a Ukrajinou v roce 2022. Kvůli vojenským akcím bylo nemožné vyvážet obilí z území Ukrajiny do jiných zemí po moři, zejména do afrických zemí závislých na obilí. V březnu 2022 šéf Světového potravinového programu (WFP) David Beasley informoval, že WFP kvůli rostoucím nákladům na potraviny (růst, který způsobila válka) musel začít snižovat příděly, což zasáhlo země jako Egypt, který získává 85 procent obilí z Ukrajiny. Dále, stalo se to, že Turecko má právní závazky podle konvence z Montreux o tom, jak se chovat ve válečných dobách. Protože tato země uznala, že na Ukrajině je válka, je podle konvence z Montreux povinna uzavřít úžiny pro vojenská plavidla.

K vyřešení tohoto problému byla vytvořena komise. Při hrozbě nedostatku potravin pro miliony lidí na celém světě, 22. července 2022 zprostředkovala Organizace spojených národů dvě iniciativy. Jednou z nich bylo memorandum porozumění mezi OSN a Ruskou federací s cílem usnadnit bez překážek přístup pro vývoz potravin a hnojiv na globální trhy. Druhá byla iniciativa Black Sea Grain Initiative (BSGI), která byla provedena do reality o smlouvě mezi OSN Ruskou federací, Tureckem a Ukrajinou o obnovení vývozu obilí přes Černé moře uprostřed války. Iniciativa patřila OSN a Turecko aktivně přispělo k její realizaci.

Podle výsledků této komise v Istanbulu byly podepsány dvě samostatné zrcadlové tripartitní dohody pod názvem „Iniciativa pro bezpečnou přepravu obilí a potravinářských výrobků z ukrajinských přístavů“ mezi Ukrajinou, OSN a Tureckem. V souladu s dohodami podepsanými v Istanbulu byly ve Společném koordinačním centru vytvořeny inspekční skupiny, které kontrolovaly lodě vplouvající do Bosporské úžiny a vystupující z ní. Sledování rizik, dohled a koordinaci provádění dohody byl uskutečňován Společným koordinačním centrem pod záštitou OSN se sídlem v Istanbulu. Jeho součástí byl jeden nejvyšší představitel z každé strany. Činnost smlouvy byla zahájena 22. července 2022 a první loď s ukrajinskými potravinami vyplula z oděského přístavu 1. srpna. V současné době je smlouva platná do 20. 3. 2023.

V důsledku své činnosti komise OSN neustále informuje o průběhu procesu exportu obilí a 20. října 2022 sdílela velkou zprávu o výsledcích „A Trade Hope“. Jedná se o zprávu z UNCTAD (Konference OSN o obchodu a rozvoji), která zdůrazňuje současný stav mezinárodního obchodu a výzvy, kterým čelí. Zpráva se také dotýká otázky nerovnosti v obchodu a uvádí, že rozvojové země nadále čelí významným výzvám při přístupu na trhy, zdůrazňuje potřebu větší podpory pro tyto země s cílem pomoci jim překonat tyto problémy a zvýšit jejich podíl na celosvětovém obchodu. Zpráva končí upozorněním potřeby mezinárodní spolupráce a koordinace politik s cílem řešit současné výzvy v oblasti obchodu.

12. Závěry a doporučení

Produkty, které jsou výsledkem mezinárodního obchodu se staly samozřejmostí pro každého z nás. Při nákupu je obvyklé, že k nám výrobek nebo služba přichází z jiné země. To je další potvrzení, že tento směr obchodu je populární a relevantní. Tato práce je věnována právním aspektům tohoto druhu podnikání, zajištění efektivního a legálního obchodu. Ve výsledku této práce, což znamená popisu právních norem, shrnutí teoretických a praktických výsledků získaných během průzkumu, lze obdržené informace shrnout následovně.

Právo mezinárodního obchodu je široký pojem, o jehož místě v právním systému se stále diskutuje. Několik konceptů různě umísťují právo mezinárodního obchodu v systému práva, v každém případě v této práci právo mezinárodního obchodu je pojímáno jako dílčí odvětví ekonomického práva a odvětví veřejného práva, a které reguluje skupiny právních vztahů mezi subjekty mezinárodního obchodu vznikající při přechodu zboží nebo služeb přes státní hranice.

V souladu s cíli této práce byly popsány hlavní sféry teorie práva mezinárodního obchodu, které by měli podnikatelé brát v úvahu. Zejména je důležité zjistit právní postavení země, ze které a s kterou předpokládáný podnikatel jedná. Jedná se především o platné prameny práva mezinárodního obchodu, obzvláště úmluvy a smlouvy, jichž je určitá země smluvní stranou. V samostatném oddílu byly stručně popsány právní normy úmluv, které jsou v současnosti nejznámější a nejpoužívanější v mezinárodním obchodě. Dále byly charakterizovány hlavní mezinárodní organizace, které se zabývají mezinárodním obchodem a jakým způsobem tyto organizace ovlivňují mezinárodní obchodování. Vzhledem k tomu, že Světová obchodní organizace byla jednou z prvních organizací v oblasti mezinárodního obchodu, která vznikla po druhé světové válce, a vzhledem k její velké roli v regulaci mezinárodního obchodování, byla činnost a struktura Světové obchodní organizace oddělena v samostatné části. Bylo zjištěno, že hlavními úlohami mezinárodních organizací jsou harmonizace norem, podpora méně rozvinutých zemí, prevence monopolu a rozpracování nových předpisů a mezinárodních dohod, které by usnadnily mezinárodní obchod. Lze konstatovat, že vrchol vydávání regulačních aktů týkajících se mezinárodního obchodu nastal v době vzniku zóny volného obchodu v Evropě a sjednocování celních území. Popsané části této práce jsou zároveň odpovědí na jednu z výzkumných otázek. Protože je zřejmé, že trend účasti v mezinárodních organizacích a harmonizace norem je rozhodně pozitivní, stále více zemí se snaží zapojit do mezinárodní arény, která se týká i obchodování.

Dále byl zkoumán postup mezinárodního zúčtování a zajištění peněžních transakcí. Mezinárodní platby jsou nezbytnou součástí mezinárodního obchodu. Bylo zjištěno, že vedle bezhotovostních transakcí v některých případech jsou použité i hotovostní platby, ale stále bezhotovostní, jako akreditiv nebo inkaso, jsou ve skutečnosti nejvíce používanějšími hlavně při nutnosti zajištění obchodu. Bylo určeno, že v současné době neexistují žádná konkrétní ratifikovaná pravidla pro dané platební vztahy, kromě Jednotných pravidel vypracovaných Mezinárodní obchodní komorou.

Dalším bodem této práce bylo zkoumání zvláštních vlastností obchodování v rámci EU. Bylo definováno, že mezinárodní obchod v Evropské unii je regulován celou řadou pravidel a dohod stanovených na úrovni EU a jednotlivých členských států. Hlavními nástroji pro regulaci mezinárodního obchodu v EU jsou celní unie. EU má jednotné celní území, což znamená, že veškeré zboží dovážené do EU podléhá jednotnému celnímu sazebníku. To umožňuje rovné podmínky hospodářské soutěže pro výrobce dovozu a vývozu do EU. Pak důležitou roli hraje společná obchodní politika EU s partnerskými zeměmi a všeobecný systém preferencí, kdy EU dává určité preference zemím s méně rozvinutou ekonomikou, což jim umožňuje vyvážit své zboží do EU s nízkými nebo nulovými celními sazbami.

Obsahem práce byl také popis možností řešení konfliktů, které mohou při mezinárodním obchodování vzniknout. Je specifikováno několik mechanismů řešení konfliktů, což je pozitivní znamení zajištění regulace, neboť mezinárodní obchod je často komplikován kolizními normami a označené postupy pomáhají všem účastníkům procesu k aktivnímu řešení problémů. Určené postupy zahrnují alternativní řešení sporů, soudní řízení a rozhodčí řízení. Samostatným bodem je vybráno také řešení takových sporů ve WTO. Je patrná liberalizace procesu – strany konfliktu mají právo zvolit si instituci, u které bude spor projednáván, také si mohou samy zvolit, jak budou v řízení postupovat. Poznamenáno, že trendem poslední doby v oblasti řešení sporů jsou online řízení. V roce 2016 přijala UNCITRAL Technické poznámky o online řešení sporů, které mají podpořit rozvoj a využívání tohoto systému řešení všemi zeměmi.

Hlavním cílem této práce bylo posoudit míru přiměřenosti právní úpravy mezinárodních obchodních vztahů, přímý dopad právních aktů na podnikatelskou činnost a praktické aspekty jejich využívání. Na základě výsledků průzkumu ve formě polostrukturovaných rozhovorů lze zformulovat následující teze. Většina podnikatelů rozumí důležitosti informovanosti a povinnosti dodržovat právní normy související s mezinárodním obchodem, ale nezatěžuje se nutností zkoumat tyto normy. Na tyto funkce jsou najímáni především samostatní právníci, kteří poskytují externí služby. Pouze u velkých firem existují oddělení specializovaná na mezinárodní

obchod a zároveň jsou zodpovědná za právní oblast v této obchodní sféře. Většina respondentů používá pro své obchodní vztahy převážně vypracované standardní smlouvy, a také uvedli, že k zajištění mezinárodních platebních transakcí používají hlavně různé typy akreditivů, zejména – nejčastěji se používají stand-by akreditivy. Hlavní otázka rozhovorů se týkala subjektivních postojů respondentů k právnímu rámci upravujícímu mezinárodní obchod, tj. jeho dostatečnosti a úplnosti. V mnohých případech zaznělo pozitivní ocenění vysoké úrovně mezinárodní integrace a regulace, která je spojena respondenty s absencí problémů a zátěží při obchodní činnosti. Dotazovaní proto hodnotili právní rámec pro provádění mezinárodního obchodu jako přiměřený a uspokojivý.

Pro názornou reflexi praktické role mezinárodních organizací a jejich vlivu na mezinárodní obchod je také v této práci popsán proces řešení konfliktní situace související s obchodem s obilím mezi Ukrajinou, jejími podnikateli, a světem v době války v roce 2022. Bylo stanoveno, že komise OSN jako prostředník pomohla obnovit obchodní vazby a zajistit obchodní operace jak pro ty, kteří potřebovali své zboží prodat, tak pro ty, jejichž životy přímo závisely na dostupnosti tohoto obilí.

Závěrem považuji za nutné nabídnout návrhy na rozšíření práce a pokračování v průzkumu podnikatelského prostředí. Tato práce má perspektivu v dalším rozboru a hodnocení vlivu právních norem na činnost podnikatelského subjektu se zaměřením, na konkrétní obchodní závazkové vztahy, například zajištění transakcí, dopravy nebo formulování smluv. Zejména se nabízí přímá účast v organizační struktuře podniku, například v obchodním nebo právním oddělení v delším časovém horizontu.

13. Seznam použité literatury

Knižní publikace a články

ALLEN, Carleton Kemp. *Law in the making*. 7. vydání. Oxford: Oxford University Press, 1964, 649 s. ISBN-13: 978-0198810292.

BELOV, Vadim. *Právo mezinárodního obchodu a právo WTO. Koncepce a zdroje. Obchodní zvyklosti. Mezinárodní smlouvy*. Moskva: You write, 2014, 935 s. ISBN 978-5-9916-4059-6.

BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva*. 2. preprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-7357-030-0.

BORDEAUX G., M. *Lex mercatoria*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1998, č. 4, str. 677–691.

BUSHEV, Andrej. *Mezinárodní obchodní právo*. Moskva: Omega-L, 2005, 472 s. ISBN 5-98119-440-5.

CARR, Indira a Peter STONE. *International trade law*. Sixth edition. New York, NY: Routledge, 2018. ISBN 978-1-315-54397-0.

DACHNO, Ivan. *Mezinárodní obchod*. Kyjev: MAUP, 2003, 296 s. ISBN 966-608-276-4.

DACHNO, Ivan. *Mezinárodní právo ekonomické*. 3. vydání. Kyjev: Centrum pro naučnou literaturu, 2009, 304 s. ISBN 978-966-364-772-2.

GRIGOROV, Oleksandr. *Mezinárodní ekonomické právo*. Kijev: Znalosti Ukrajiny, 2004, 812 s. ISBN 966-316-045-4.

HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-278-6.

JANKŮ, Martin. *Mezinárodní obchodní právo*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2021. Educopress. ISBN 978-80-7408-220-7.

JEHLIČKA, P., Tomeš, J., Daněk, P. (editoři) *Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie*. Praha: Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-238-5566-2.

KUČERA, Zdeněk, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-550-0.

MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4874-0.

MALACKA, Michal. *CISG: (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží) : komentář s judikaturou a výkladem k otázkám souvisejícím*. Praha: Leges, 2021. Komentátor. ISBN 978-80-7502-514-2.

MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: obecná část. 2., opr. a dopl. vyd.* Brno: Masarykova univerzita, 1997. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1536-5.

MAREK, Karel a Lenka ŽVÁČKOVÁ. *Obchodní podmínky, obchodní zvyklosti a vykládací pravidla*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-333-1.

MIROŠNIČENKO, Volodymyr. *Mezinárodní obchodní právo ve schématech, tabulkách a definicích*. 3. dopl. vyd. Kijev: Centrum naučné literatury, 2021. ISBN 978-611-01-1719-7.

ONDŘEJEK, Pavel, ed. *Judicial law-making and judicial interpretation in Central European countries: how can courts strengthen or weaken the unity of law?*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Legal monographs. ISBN 978-80-7676-183-4.

OPRIŠKO, Vitalij. *Mezinárodní ekonomické právo a proces*. Kyjev: Parlamentní nakladatelství, 2014, 518 s. ISBN 978-966-611-950-9.

PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. *Mezinárodní obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-764-1.

POLÁČEK, Bohumil. *Praktikum mezinárodního práva soukromého a práva mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Praktikum. ISBN 978-80-7380-400-8.

POLÁČEK, Bohumil. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-770-7.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS a Tereza KYSELOVSKÁ. *Právo mezinárodního obchodu: včetně problematiky mezinárodního rozhodčího řízení*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7676-046-2.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-123-3.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Jak řešit spory v mezinárodním obchodě*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. Právnícké sešity. ISBN 80-210-1120-3.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. Vyd. 2., aktualiz. a dopl. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-196-x.

SALOID, Stanislav. Kateryna REDKO *International economic law: lectures Teaching manual for the students Specialty 051 "Economics" / Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute – Kyiv: 2020*

SERHIENKO, Volodymyr. *Mezinárodní ekonomické právo*. Charkov: ChNEU, 2012, 258 s. ISBN 978-966-676-556-0.

SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 2. doplněné vydání. Praha: Auditorium, 2019. ISBN 978-80-87284-73-5.

SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. Praha: Management Press, 2012. ISBN isbn978-80-7261-238-3.

SCHWARZENBERGER, Georg. *International Law As Applied By International Courts and Tribunals: The Law of Armed Conflict*. 1. London: Stevens & Sons, 1968, 881 s. ISBN 9780420377302.

ŠVARC, Zbyněk. *Vybrané otázky práva mezinárodního obchodu*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. ISBN 80-7079-882-3.

TICHÝ, Luboš. *Nařízení č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy Řím II: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2018. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-716-3.

Mezinárodní smlouvy

Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace

Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí

Evropská dohoda o práci osádek vozidel v mezinárodní silniční dopravě

Guadalajarská úmluva

Chicagská úmluva o mezinárodním civilním letectví

Iniciativa pro bezpečnou přepravu obilí a potravinářských výrobků z ukrajinských přístavů

Montrealská úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě

Ottawská úmluva o mezinárodním faktoringu

Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli

Úmluva o mezinárodní železniční přepravě

Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží Ženevské úmluvy o směnce a šeku

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě

Úmluva OSN o bankovních zárukách a stand-by akreditivách

Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

Varšavská úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě a o odpovědnosti za škodu

Vídeňská Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

Dokumenty a rozhodnutí mezinárodních organizací

Draft Norms on the responsibilities of transnational corporations and other business enterprises with regard to human rights

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/478 ze dne 11. března 2015 o společných pravidlech dovozu

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/479 ze dne 11. března 2015 o společných pravidlech vývozu

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/755 ze dne 29. dubna 2015 o společných pravidlech dovozu z některých třetích zemí

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie

Nařízení Rady (EHS) č. 2658/87 ze dne 23. července 1987 o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry

Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů ze dne 15. dubna 1994

Internetové zdroje

Český statistický úřad zahraniční obchod Přístup z Internetu: URL: https://www.czso.cz/csu/czso/zo_se_zbozim_podle_zmeny_vlastnictvi_narodni_pojeti

Dohody a ujednání WTO, závazky členů a mnohostranné dohody WTO Přístup z Internetu: URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wto_legal_instruments_e.htm

Export of grain: The work of the coordination center for monitoring grain corridors has begun (26.07.22 12:58) « War in Ukraine | Censor.NET

<https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-English-i.pdf>

Organizační schéma WTO Přístup z Internetu: URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org2_e.htm

Popis systému CERTIS Přístup z Internetu: URL: <https://www.cnb.cz/cs/platebni-styk/certis/popis-systemu-certis/index.html>

Popis systému TARGET2 Přístup z Internetu: URL: <http://www.ecb.europa.eu/paym/t2/target/html/index.en.html>

Report UNCTAD «The role of the Black sea grain initiative in bringing ukrainian grain to the world» Přístup z Internetu: URL: <https://unctad.org/a-trade-hope>

UNIDROIT principles of international commercial contracts 2016. Přístup z Internetu: URL:

United Nations Treaty Collection Přístup z Internetu: URL: <https://treaties.un.org/>

Vizualizace struktury zahraničního obchodu ČR Přístup z Internetu: URL: <https://atlas.cid.harvard.edu/explore?country=59&queryLevel=location&product=undefined&year=2020&productClass=HS&target=Product&partner=undefined&startYear=undefined>

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. Přístup z Internetu: URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 216/1994 Sb. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů Přístup z Internetu: URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-216>

Zadání bakalářské práce

Autor: Kornélia Parászka

Studium: I2000178

Studijní program: B0413A050021 Ekonomika a management

Studijní obor: Ekonomika a management

Název bakalářské práce: **Vybrané problémy práva mezinárodního obchodu**

Název bakalářské práce AJ: Selected problems of international trade law

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je zhodnotit úroveň právní úpravy vztahů v oblasti mezinárodního obchodu a rozsah praktického využití mezinárodních právních norem v právním prostředí států. Metodologickým základem výzkumu bude výzkum legislativy v oblasti mezinárodního obchodování a analýza soudních precedentů. Práce bude obsahovat osm částí: 1. Pojem, předmět a zásady práva mezinárodního obchodu. Pojem a právní charakter práva mezinárodního obchodu, předmět, subjekt a objekt, základní zásady a systém práva mezinárodního obchodu. 2. Zdroje práva mezinárodního obchodu. Mezinárodní dohody a zejména mezinárodní obchodní dohody, mezinárodní obchodní zvyklosti, které reprodukovují praxi mezinárodních obchodních vztahů, soudní precedenty mezinárodních arbitrází a soudů, vnitrostátní právní předpisy země, mezinárodně právní akty mezinárodních organizací. 3. Úmluvy v mezinárodním obchodním právu. Pojem, klasifikace, popis nejpodstatnějších úmluv v mezinárodním obchodování. 4. Mezinárodní obchodní organizace. Koncepce a formy mezinárodní obchodní a ekonomické spolupráce. 5. Právní úprava mezinárodního finančního zúčtování. Mezinárodní platební styk, pojem a druhy derivátů. 6. Právní úprava obchodních vztahů v EU. Obchodní právo Evropské unie, regulace obchodních vztahů v rámci EU. 7. Právo Světové obchodní organizace (WTO) Historie WTO (GATT), organizační struktura. 8. Právní úprava mezinárodních obchodních sporů. Koncepce a mechanismus řešení mezinárodních obchodních sporů, Mezinárodní obchodní arbitráž. Hlavní arbitrážní organizace světa.

PFEIFFER, Magdalena, Monika PAUKNEROVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Mezinárodní obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2019, 412 stran ; 24 cm. ISBN 978-80-7380-764-1. JANKŮ, Martin. Mezinárodní obchodní právo. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s, 2021, 127 stran ; 30 cm. ISBN 978-80-7408-220-7. JANKŮ, Martin. Mezinárodní obchodní právo. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s, 2021, 127 stran ; 30 cm. ISBN 978-80-7408-220-7. A další práce právních vědců v oblasti mezinárodního obchodu Dalšími zdroje jsou konkrétní mezinárodní a české právní akty: úmluvy a komentáře k nim, Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), zákon 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, zákon 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, zákon 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech atd.

Zadávací pracoviště: Katedra managementu,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Ledvinka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 15.10.2021